

Het gaat om winst boeken!

Een onderzoek naar de verandering die trainers/coaches ondergaan door het volgen van een opleiding en welke betekenissen ze hieraan geven.

Ruud Hekker
Arnhem, juni 2011

Universiteit Utrecht

Het gaat om winst boeken!

Een onderzoek naar de verandering die trainers/coaches ondergaan door het volgen van een opleiding en welke betekenissen ze hieraan geven.

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Auteur: Ruud Hekker

Studentnummer: 3446921

Opdrachtgever: NOC*NSF

Begeleider: Prof. Dr. Maarten van Bottenburg

2e Beoordelaar: Prof. Dr. Annelies Knoppers

Stagebegeleider: Dr. Lieke Vloet

Samenvatting

Voordat de acht ambities uit het Olympisch Plan 2028 geformuleerd waren, werd het Olympisch Plan 2028 ontwikkeld aan de hand van zes bouwstenen. In de bouwsteen 'Sportwaarden' staat centraal wat sport kan betekenen voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Er wordt gekeken naar welke waarden, persoonlijke eigenschappen en vaardigheden nodig zijn om jezelf goed te ontwikkelen en je lekker te voelen in de wereld om je heen en hoe sport kan helpen in de ontwikkeling daarvan. De bouwsteen sportwaarden is een peiler onder de sociaal-maatschappelijke en welzijnsambitie uit het huidige Olympisch Plan 2028 en gaat ervan uit dat sport kan bijdragen aan bepaalde (opvoedende) waarden.

Door de complexiteit van het onderwerp en de verschillende factoren die benoemd kunnen worden is het niet mogelijk om in dit onderzoek al deze factoren te onderzoeken. Uit onderzoek blijkt dat begeleiding één van de factoren is. De aard van interacties tussen de leerlingen en hun leraren, ouders en sportleiders zijn bepalend voor de positieve effecten van sport. In dit onderzoek gaat het dus om de trainers en coaches. Er bestaan momenteel al sportkaderopleidingen die gericht zijn op het verhogen van de (opvoedende) waarde van sport. Deze specifieke opleidingen duiden we met 'sportplusopleidingen'. Het is interessant om te onderzoeken welke competenties worden aangeleerd in dergelijke opleidingen en welke invloed dit heeft op de trainer/coach.

De vraag waarmee dit onderzocht wordt luidt als volgt: *"Op welke manier zijn trainers/coaches (naar eigen opvatting) door het afronden van een sportplusopleiding veranderd in de sportpraktijk en welke betekenissen geven trainers/coaches aan deze verandering en de competenties die aan bod zijn gekomen tijdens de opleiding?"* Om deze vraag goed te beantwoorden is gekozen voor een kwalitatief onderzoek met een interpretatieve benadering met dialogische invloeden. Naast een documentanalyse van de twee onderzochte opleidingen, 'Winnen in en door Sport' (KNVB) en 'Docent weerbaarheid en agressieregulatie' (KNKF), zijn er tien observaties uitgevoerd en twaalf semi-gestructureerde interviews gehouden met trainers/coaches die één van de twee sportplusopleidingen hebben afgerond.

Uit de interviews komt onder andere naar voren dat trainers/coaches na de opleiding bewuster zijn geworden van hun rol als trainer/coach. In de omgang met jongeren hebben ze vooral geleerd dat het fysieke aspect niet het belangrijkste is en dat ze kinderen op een positieve manier moeten benaderen. In de trainingen gebruiken trainers/coaches na de opleiding veel meer metaforen tijdens oefeningen, werken vooral in kleine groepjes en proberen zoveel mogelijk structuur aan te brengen in de trainingen. Trainers/coaches hebben het idee dat de aanpak tijdens trainingen effect heeft door de positieve verhalen die ze horen van ouders, begeleiders en jongeren zelf. De belangrijkste competenties waar een trainer/coach over moet beschikken zijn volgens de respondenten een relevante achtergrond, het vermogen om de rol die je als trainer/coach hebt te leren kennen en begrijpen en communiceren met jongeren in hun eigen en begrijpelijke taal. Belangrijke persoonlijke kenmerken van een trainer/coach zijn volgens de respondenten, dat je een goed inlevingsvermogen hebt, dat je een sociale en menselijke kant hebt, dat je ze beter wil maken, het leuk vindt om met jongeren te werken en dat je een klik voelt. Tot slot moet je niet teveel waarde hechten aan prestaties en winst of verlies en helpt het als je in een stabiele omgeving bent opgevoed.

Kortom, er kan worden geconcludeerd dat trainers/coaches veranderen door het volgen van een sportplusopleiding. Ze worden zich bewust van de rol die ze kunnen spelen en kunnen concreet aangeven wat ze na de opleiding anders zijn gaan doen tijdens trainingen en wedstrijden. Ze zien dit als een positieve verandering en zien de opleiding als een positieve ervaring. De persoonlijke context speelt echter wel een rol. Als trainer/coach moet je beschikken over bepaalde kenmerken om de 'tools' en competenties uit de sportplusopleiding op een goede manier toe te passen in de praktijk.

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van ruim een half jaar onderzoek dat de afsluiting vormt van de masteropleiding Sportbeleid en Sportmanagement. Eigenlijk wist ik al in het eerste jaar wat het onderwerp van mijn scriptie ging worden. 'Winst door Sport' een traject dat als een rode draad door mijn stage- en studieperiode heen is gelopen. In 'Winst door Sport' willen we onderzoeken wat de succesfactoren zijn om de meerwaarde van sport voor de persoonlijke ontwikkeling te vergroten. Door de complexiteit en de omvang van dit onderwerp heb ik een keuze moeten maken, zodat het onderzoek behapbaar blijft, maar wel een bijdrage levert aan 'Winst door Sport'. De keuze is uiteindelijk gevallen op de succesfactor trainers en coaches. In het bijzonder trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben gevolgd. Het is interessant om te weten op welke manier een trainer/coach kan veranderen in zijn doen en laten door het volgen van een sportplusopleiding. Dit rapport omvat de resultaten en conclusies die ik naar aanleiding van diverse interviews over dit onderwerp heb getrokken.

Ik had dit onderzoek nooit alleen uit kunnen voeren. Daarom wil ik graag van de gelegenheid gebruik maken om verschillende mensen te bedanken. Ten eerste wil ik al mijn collega's bij NOC*NSF bedanken voor de twee mooie jaren die ik binnen de organisatie mee heb mogen maken. Papendal heeft echt als thuis gevoeld en ik zal deze periode nooit meer vergeten. Natuurlijk wil ik speciaal mijn stagebegeleidster Lieke Vloet bedanken voor haar begeleiding. Ik heb erg veel geleerd en door de vrijheid die ik heb gekregen in de werkzaamheden heb ik echt het idee dat ik in de afgelopen twee jaar enorm veel heb geleerd en echt ben gegroeid.

Daarnaast wil ik op deze plek Maarten van Bottenburg, mijn afstudeerbegeleider, bedanken. Ik heb veel gehad aan alle opmerkingen, toevoegingen, kritieken en ideeën ten opzichte van mij en mijn geproduceerde stukken. Het enthousiasme waarmee je me begeleid hebt werkte voor mij erg aanstekelijk en heeft me ook gemotiveerd om er iets moois van te maken.

Ook wil ik mijn collega-stagiairs bij NOC*NSF bedanken. Door de gezelligheid en grappen en grollen op zijn tijd ben ik altijd met plezier naar Papendal gegaan. In het bijzonder wil ik mijn klasgenoot en collega-stagiair Klaas Smink bedanken. Ik denk dat we zeker het laatste jaar elkaars steun en toeverlaat zijn geweest.

Natuurlijk wil ik ook mijn ouders en familie bedanken die mij onvoorwaardelijk tijdens mijn beide studies gesteund hebben. Zonder deze steun had ik het nooit gered om twee studies succesvol af te ronden. Maar laat ik vooral de personen die eigenlijk de totstandkoming van dit onderzoeksrapport mogelijk hebben gemaakt niet vergeten. Mijn grote dank gaat uit naar de twaalf trainers die ik heb mogen interviewen en aan Jurgen Huizenga en Frank Jacobs die me met de trainers in contact hebben gebracht. Als jullie geen tijd voor mij hadden willen vrijmaken was dit rapport nooit geschreven. Bedankt voor jullie moeite en interesse. Jullie hebben allemaal aangegeven benieuwd te zijn naar de resultaten. Ik hoop dat het aan jullie verwachtingen voldoet.

Tot slot wens ik u veel leesplezier met dit rapport!

Ruud Hekker
Arnhem, juni 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Voorwoord	4
1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Context.....	8
1.2.1 Maatschappelijke context.....	9
1.2.2 Bestuurlijke en organisatorische context.....	9
1.3 Doelstelling	10
1.3.1 Wetenschappelijk.....	10
1.3.2 Maatschappelijk.....	11
1.4 Onderzoeksperspectief.....	11
1.5 Probleemstelling	13
1.5.1 Operationalisering belangrijkste begrippen.....	13
1.6 Leeswijzer.....	14
2. Literatuurreview/Theoretisch kader	15
2.1 Sport, persoonlijke ontwikkeling en de maatschappij.....	15
2.2 Contextafhankelijkheid	17
2.3 Contextuele factoren.....	19
2.4 Begeleiding	20
2.5 Invloed opleiding.....	23
2.6 Betekenisgeving	25
2.7 Samenvattend	27
3. Methodologie.....	29
3.1 Onderzoeksmethoden	29
3.1.1 Documentanalyse	29
3.1.2 Observaties.....	29
3.1.3 Interviews.....	29
3.2 Onderzoeksveld.....	30
3.3 Onderzoekspopulatie	30
3.4 Analyse.....	31
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit.....	31
4. Resultaten	32
4.1 De opleiding in theorie.....	32
4.1.1 'Winnen in en door Sport' (KNVB).....	32
4.1.2 'Docent Weerbaarheid en Agressieregulatie' (KNKF).....	33
4.1.3 Vergelijking	34
4.2 De opleiding in praktijk	34
4.2.1 Voetbal.....	35
4.2.2 Vechtsport	35

4.2.3 Vergelijking	36
4.3 Betekenisgeving aan de opleiding	36
4.3.1 Vóór de sportplusopleiding	36
4.3.2 Tijdens de sportplusopleiding	38
4.3.3 Na de sportplusopleiding.....	40
4.3.4 Kwaliteiten trainer/coach	44
4.3.5 Samenvattend	46
5. Discussie.....	48
5.1 Theoretische discussie	48
5.1.1 Samenstelling opleidingsgroepen.....	48
5.1.2 Competenties en 'tools'	48
5.1.3 Persoonlijke kenmerken en waarden	50
5.1.4 Werkt het?	51
5.2 Methodologische discussie.....	52
6. Conclusies en aanbevelingen.....	53
6.1 Deelconclusies	53
6.1.1 Rol trainer/coach en sportplusopleiding in theorie.....	53
6.1.2 Verandering van de trainer/coach.....	54
6.1.3 Betekenis die aan de sportplusopleiding gegeven wordt.....	54
6.1.4 Kwaliteiten van een trainer/coach	55
6.2 Eindconclusie.....	55
6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	56
6.4 Praktische aanbevelingen	56
Referenties	58
Bijlagen	61
1. Topiclijsten	61
1.1 Voetbal	61
1.2 Vechtsport.....	62
2. Observatieformulieren.....	63
2.1 Voetbal.....	63
2.2 Vechtsport.....	64

“Sport has the power to change lives”
Eric Cantona, Franse ex-voetballer

1. Inleiding

Sport is leuk! En tegenwoordig niet meer weg te denken uit de samenleving. Veel mensen zijn bij de sport betrokken als sporter, vrijwilliger of toeschouwer. Vooral jongeren zijn betrokken bij de sport, 75 procent van de 6 - 11 jarigen en 63 procent van de 12 – 17 jarigen in Nederland neemt deel aan sport (Rapportage sport, 2010). Plezier hebben is voor jongeren belangrijk en wordt ook vaak genoemd als belangrijke reden om te sporten (SBS, 2009). De laatste jaren wordt er steeds meer onderzoek gedaan naar wat sport naast plezier kan opleveren voor jongeren. Zo kan sport positieve effecten genereren op het gebied van fysieke, cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling (Stegeman, 2007). Het belang dat aan sport voor jongeren wordt toegekend is dan ook steeds groter aan het worden. Deze constatering wordt alleen maar bevestigd door de vele beleidsprogramma's op dit gebied: Jeugd in beweging, Alliantie school & sport, Impuls buurt, onderwijs, sport, Impuls brede scholen, Beleidskader sport, bewegen en onderwijs, maatschappelijke stages, meedoen alle jeugd door sport en het Convenant gezond gewicht (Rapportage Sport 2010).

Al deze beleidsprogramma's en –interventies, zijn opgezet met als achterliggende reden om sport van betekenis te laten zijn voor de maatschappij. Door bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen wordt immers ook bijgedragen aan een betere maatschappij (Vloet, 2008). Ten eerste door (preventief) van jongs af aan mensen te helpen in hun ontwikkeling, waarvan ook de samenleving profijt heeft. Ten tweede door personen die het nodig hebben, een extra zetje in de goede richting te geven. Sport kan ervoor zorgen dat mensen zichzelf op een positieve en zelfstandige manier ontwikkelen, waardoor ze geen extra aandacht of zorg nodig hebben. Als die extra zorg wel nodig is, kan sport een aansprekende en effectieve bijdrage leveren binnen het zorgtraject of er zelfs aan bijdragen dat de behoefte aan zorg afneemt. Niet alleen het individu zelf profiteert, maar de gehele maatschappij (Vloet, 2008).

1.1 Aanleiding

Na de succesvolle Olympische Spelen in Sydney 2000, waar de Nederlandse ploeg de beste prestatie ooit leverde door op de achtste plek te eindigen in het medailleklassement, ontstond voorzichtig het idee om de Olympische en Paralympische spelen naar Nederland te halen. Vier jaar later na de Olympische Spelen in Athene 2004, was er vanuit het land al meer steun voor het idee. NOC*NSF ziet zichzelf als trekker in de sport en is in 2006 dan ook gaan onderzoeken hoe de organisatie van de Olympische en Paralympische spelen het beste kan worden ingericht. Dit onderzoek kon met de vier grote steden en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Economische zaken (EZ) en het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer op veel steun rekenen. Het binnenhalen van de Olympische en Paralympische Spelen is niet het hoofddoel, het plan biedt ook kansen buiten de sport. Het Olympisch plan 2028 is dan ook een plan van aanpak om Nederland op verschillende vlakken naar 'Olympisch niveau' te brengen. Het streven om heel Nederland naar 'Olympisch niveau' te laten groeien, zorgt ervoor dat Nederland op verschillende terreinen profiteert van sport. De verschillende terreinen zijn vertaald naar acht ambities, waaronder de sociaal-maatschappelijke ambitie en de welzijnsambitie. Binnen deze ambities kunnen we ook de bijdrage die sport kan leveren aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren plaatsen.

Voordat de acht ambities uit het Olympisch Plan 2028 geformuleerd waren, werd het Olympisch Plan 2028 ontwikkeld aan de hand van zes bouwstenen. In de bouwsteen 'Sportwaarden' staat centraal wat

sport kan betekenen voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Er wordt gekeken naar welke waarden, persoonlijke eigenschappen en vaardigheden nodig zijn om jezelf goed te ontwikkelen en je lekker te voelen in de wereld om je heen en hoe sport kan helpen in de ontwikkeling daarvan (Visiedocument sportwaarden: Vloet, 2008). De bouwsteen 'Sportwaarden' is een peiler onder de sociaal-maatschappelijke en welzijnsambitie uit het huidige Olympisch Plan 2028 en gaat ervan uit dat sport kan bijdragen aan bepaalde (opvoedende) waarden (Van den Heuvel, Van Sterkenburg & Van Bottenburg, 2007). Ook uit onderzoek van Van Eekeren (2007) blijkt bijvoorbeeld het volgende: van het aanbieden van sportactiviteiten kan in eerste instantie worden verwacht dat het bijdraagt aan 'zinnolle' en plezierige vrijetijdsbesteding. Maar tegelijkertijd leren kinderen allerlei andere zaken op cognitief en sociaal gebied, zoals vorming van zelfbeeld, samenwerken en normbesef. Dat zijn kennis en vaardigheden die maatschappelijk gezien van grote betekenis zijn.

We weten dat sport daadwerkelijk invloed kan uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren, deze invloed is echter wel contextafhankelijk. Het is nog interessanter om te weten onder welke omstandigheden en onder invloed van welke factoren de bijdrage van sport op de persoonlijke ontwikkeling versterkt kan worden. Om deze reden is onder aanvoering van NOC*NSF, VU Brussel en de Haagse Hogeschool het onderzoekstraject 'Winst door Sport' gestart. In 'Winst door Sport' wordt geprobeerd vast te stellen welke factoren van invloed zijn op het proces waarin sport bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren.

Door de complexiteit van het onderwerp en de verschillende factoren die benoemd kunnen worden is het door de beperking in tijd en middelen niet mogelijk om in dit onderzoek al deze factoren te onderzoeken. Uit onderzoek (Rutten, 2007; Stegeman, 2007) blijkt dat begeleiding één van de factoren is. De aard van interacties tussen de leerlingen en hun leraren, ouders en sportleiders zijn bepalend voor de positieve effecten van sport. In dit onderzoek gaat het dus om de begeleiding. In het bijzonder door trainers en coaches. Binnen de factor trainers/coaches zijn er ook verschillende elementen aan te wijzen die een trainer/coach tot een succesfactor maakt. Ook binnen deze elementen is in het kader van dit onderzoek een keuze gemaakt.

Naast kennisontwikkeling is kennistoepassing ook van belang. Door de opgedane kennis kunnen bijvoorbeeld sportkaderopleidingen zo worden ingericht dat de trainer of coach geleerd wordt hoe de meerwaarde van sport geoptimaliseerd kan worden tijdens trainingen of specifieke sportprogramma's. Omdat trainers en coaches een succesfactor kunnen zijn om de (opvoedende) waarde van sport te verhogen, zullen de sportkaderopleidingen eerst geanalyseerd moeten worden om te constateren wat er momenteel al gebeurt op dit gebied en op welke manier adviezen het beste geïmplementeerd kunnen worden. Er bestaan momenteel al sportkaderopleidingen die gericht zijn op het verhogen van de (opvoedende) waarde van sport. Deze specifieke opleidingen noemen we 'sportplusopleidingen'. Het is interessant om te onderzoeken welke competenties worden aangeleerd in dergelijke opleidingen en welke invloed dit heeft op de trainer/coach. Op welke manier verandert de sportplusopleiding de trainer/coach die er aan deelneemt? Geeft hij of zij op een andere manier training en waarom? Wat denkt de trainer/coach te bereiken met het in praktijk brengen van de nieuwe competenties? Kan het iets opleveren?

1.2 Context

Om het vraagstuk dat is beschreven in de aanleiding beter te kunnen begrijpen, zal in deze paragraaf de maatschappelijke en bestuurlijke en organisatorische context van het onderzoek worden beschreven. Op deze manier krijgt het onderzoek een plaats binnen het grote geheel in de sport. Dat de maatschappelijke context en de bestuurlijke en organisatorische context hier apart beschreven worden wil niet zeggen dat ze los staan van elkaar. Beide contexten beïnvloeden elkaar.

1.2.1 Maatschappelijke context

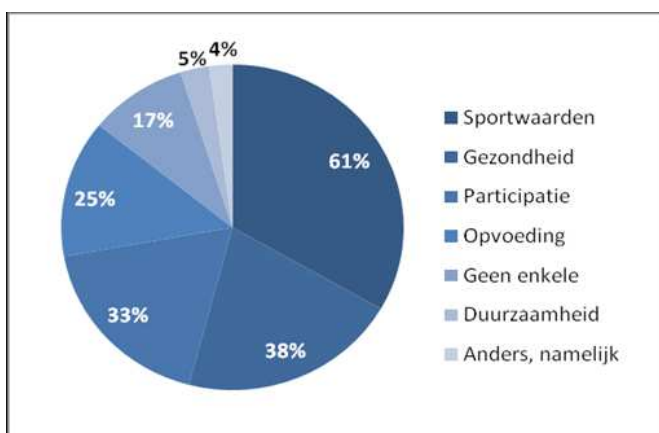
De rol van sport in de maatschappij wordt steeds belangrijker. De laatste jaren is sport niet alleen meer een doel op zich. Sport wordt steeds meer als middel genoemd en ingezet. Met behulp van sport wordt geprobeerd om andere beleidsdoelstellingen te behalen. Bijvoorbeeld sport tegen overgewicht, sociale uitsluiting, voor integratie, saamhorigheidsgevoel of economisch gewin (Tijd voor Sport, 2005). In de inleiding is al vastgesteld dat een groot deel van de Nederlandse jongeren sport. Daarnaast is te zien dat er steeds meer beleidsprogramma's voor jongeren ontstaan die gebruik maken van sport om de doelstellingen uit 'Tijd voor Sport' (2005) te behalen.

De verschillende beleidsdoelstellingen waar sport voor ingezet wordt komen ook terug in de betekenissen van de sport die Van Bottenburg (2009) noemt. Allereerst kent sport een individuele betekenis. De psychologische effecten die hieruit voortkomen zijn bijvoorbeeld het krijgen van zelfwaardering, het leren tolereren en accepteren, het ontwikkelen van een competitieve instelling en doorzettingsvermogen. Daarnaast is er de maatschappelijke betekenis. Dit heeft sociale effecten op de mens zoals, de sociale participatie door te sporten in een groep of vereniging en het vervolgens krijgen van sociale binding. Bovendien kan sport in de maatschappij leiden tot het hebben van meer vertrouwen in mensen door positieve gebeurtenissen in de sport. En men kan de sociale identiteit vergroten, omdat het gevoel ergens bij te horen wanneer men in een groep of vereniging sport, groter wordt. Tot slot heeft sport een betekenis voor de volksgezondheid. De gezondheidseffecten die sport op de mens heeft zijn onder andere: minder kans op obesitas, osteoporose en diabetes, meer spierkracht en een betere balans in het menselijk bewegingsapparaat. Door met sport bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen wordt dus ook bijgedragen aan een betere maatschappij (Vloet, 2008).

1.2.2 Bestuurlijke en organisatorische context

Het inzetten van sport als middel, heeft bestuurlijke en organisatorische consequenties. Ook voor sportverenigingen heeft dit gevolgen. Er zijn maatschappelijke thema's waaraan sport een bijdrage kan leveren. Om sport in te zetten voor maatschappelijke thema's gaan verenigingen wel voorbij aan hun kerntaak: organiseren van sportaanbod. Toch zien ook sportverenigingen voor zichzelf steeds meer een rol weggelegd als het over maatschappelijke thema's gaat. Uit figuur 1 blijkt zelfs dat 61 procent van de verenigingen een rol wil spelen bij het thema 'sportwaarden' (Verenigingsmonitor, 2008).

Figuur 1: maatschappelijke thema's binnen de vereniging (Verenigingsmonitor, 2008, p.27).

Kleine verenigingen zien voor zichzelf minder snel een rol weggelegd bij de maatschappelijke thema's dan de (middel)grote verenigingen. Grote verenigingen zien sneller een rol weggelegd voor zichzelf ten aanzien van de thema's 'Sportwaarden' en 'Gezondheid' dan de overige verenigingen. Verenigingen met naar verhouding veel competitiespelers zien meer in thema's opvoeding en sportwaarden. Ook bij verenigingen met gemiddeld veel jeugdleden speelt het thema opvoeding vaker. (Verenigingsmonitor, 2008)

Ook in sectoren buiten de sport wordt sport als middel steeds meer ontdekt. Vanuit gezondheid, welzijn en onderwijs ontstaan er vooral lokaal verschillende initiatieven en projecten waarin sport centraal staat. Al deze initiatieven en projecten gaan zelfstandig aan de slag met eigen kennis en middelen. Ook landelijke organisaties in de sport, zoals NOC*NSF hebben geen overzicht van deze projecten. Bekende projecten worden mits succesvol wel geduid als 'good practice'. Er is echter weinig samenwerking en kennisoverdracht tussen deze lokale projecten en de bijbehorende lokale, regionale en nationale organisaties.

NOC*NSF is momenteel bezig om in samenwerking met verschillende partijen (VU Brussel, Kennispraktijk en de Haagse Hogeschool) het traject 'Winst door Sport' vorm te geven en te starten. In dit traject wordt gesteld dat sportdeelname kan leiden tot een meerwaarde op het individuele en sociale vlak, omdat de relatie tussen sport en de vier sportwaarden zelfvertrouwen/zelfwaardering, sociaal gedrag, presteren/prestatievermogen en well-being/gezondheid, niet een logische, maar een voorwaardelijke is (Vloet, 2008). Er kunnen, met andere woorden, met sport (lees: interventies, programma's, projecten) bepaalde effecten optreden, maar altijd in een bepaalde context. Met het traject 'Winst door Sport' wil men achterhalen welke factoren van essentieel belang zijn en vooral hoe deze vooraf vastgestelde factoren het beste kunnen worden ingevuld om de opvoedende waarde van sport optimaal te benutten, dit aspect is nog niet eerder onderzocht. Het traject 'Winst door Sport' legt de focus op het proces en niet op de uitkomsten. Het einddoel is om op verschillende vlakken (speciaal sportaanbod, regulier sportaanbod en bewegingsonderwijs) de (opvoedende) waarde van sport te verhogen en beter te benutten. Bovendien wordt de eerder genoemde kennisoverdracht tussen verschillende sportprojecten met dit traject gestimuleerd. Met het streven naar deze doelen draagt 'Winst door Sport' bij aan de sociaal-maatschappelijke ambitie en de welzijnsambitie uit het Olympisch Plan 2028.

Dit onderzoek richt zich echter niet op sportprojecten maar op sportkaderopleidingen die gericht zijn op het creëren van de meerwaarde van sport (sportplusopleidingen). Hiermee onderscheidt dit onderzoek zich van het traject 'Winst door Sport'. De sportplusopleidingen hebben een groter bereik dan de lokale sportprojecten. Door de landelijke organisaties die aan de opleidingen gekoppeld zijn is de mogelijkheid er ook om de opleiding breder uit te zetten. In dit onderzoek is gekeken naar twee sportplusopleidingen: 'Winnen in en door Sport' en 'Docent Weerbaarheid en Agressieregulatie'. In de methode (H3) en de documentanalyse (in resultaten H4) wordt de keuze voor deze opleidingen verantwoord en wordt de kern van de opleidingen beschreven.

1.3 Doelstelling

Met dit onderzoek wordt kennis ontwikkeld. Zowel op wetenschappelijk als maatschappelijk gebied kan dit onderzoek een bijdrage leveren.

1.3.1 Wetenschappelijk

In het vorige hoofdstuk is duidelijk gemaakt dat dit onderzoek plaatsvindt in de context van het traject 'Winst door Sport'. Er zijn verschillende factoren die een meerwaarde kunnen genereren om uiteindelijk sport een positieve rol te laten spelen in de sociale ontwikkeling van jongeren. In dit

onderzoek staat de trainer/coach centraal. Nog specifiekier gaat het om de opleiding van de trainer/coach. Welke waarden krijgen trainers/coaches mee in de opleiding en welke competenties worden aangeleerd? En verandert de trainer/coach door deze competenties? Er zijn empirische bewijzen dat sport een maatschappelijke betekenis kan hebben. De vraag is onder welke condities deze betekenis zich voordoet? Dit onderzoek legt de focus op een onderdeel in de sport (trainer/coach) dat van invloed kan zijn op de maatschappelijke betekenis. Dit onderzoek kan op wetenschappelijk gebied bijdragen aan de theorievorming rondom het tot stand komen van de maatschappelijke betekenis van sport en op welke manier verschillende factoren hier invloed op hebben.

1.3.2 Maatschappelijk

Naast een wetenschappelijk heeft dit onderzoek ook een maatschappelijk doel. Dit onderzoek draagt namelijk bij aan de eerder beschreven sociaal-maatschappelijke en welzijnsambitie uit het Olympisch Plan 2028. Concreter draagt het bij aan het doel om de meerwaarde die sport kan hebben te optimaliseren. In de aanleiding zijn de sportwaarden (Van den Heuvel, Van Sterkenburg & Van Bottenburg, 2007) al naar voren gekomen. Dit onderzoek geeft inzichten in de context waarvan deze sportwaarden afhankelijk zijn. Eerder onderzoek (Stegeman, 2007; Bailey, 2006; Coalter, 2010) wijst uit dat begeleiding een factor is die invloed kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling. Door bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling wordt ook bijgedragen aan een betere maatschappij.

Het onderzoeken en analyseren van de sportplusopleidingen levert in eerste instantie een bijdrage aan het onderzoekstraject 'Winst door Sport'. Concreet geeft dit onderzoek inzicht in de competenties die voortkomen uit de opleidingen, vanuit het perspectief van de trainer/coach. Met de uitkomsten van het onderzoek, kan een kader worden gevormd om met een vervolgonderzoek ook de reguliere sportkaderopleidingen van de sportbonden te analyseren. Resultaten en adviezen die later in het traject 'Winst door Sport' geformuleerd worden kunnen met behulp van deze analyse beter geïmplementeerd worden. Kortom, dit onderzoek geeft inzicht in de huidige stand van zaken binnen de opleidingen en welke competenties hierin centraal staan. Daarnaast kan dit onderzoek inzicht verschaffen in de invloed die de opleiding heeft op de trainers/coaches. Verandert de trainer/coach door de aangereikte competenties en op welke manier? Wat zijn de gevolgen van de verandering? Is de trainer/coach er bewust van en welke betekenis geeft hij of zij aan deze veranderingen? Dit onderzoek kan inzichten verschaffen waarmee deze vragen kunnen worden beantwoord.

Dit onderzoek kan interessante inzichten opleveren. Er zitten echter wel beperkingen aan. Het onderzoek belicht de invloed van een opleiding vanuit het perspectief van de trainer/coach. Het is mogelijk dat een trainer zichzelf en zijn manier van training geven positief heeft zien veranderen en denkt dat zijn pupillen ook positief ontwikkelen. Om iets over het effect van opleidingen op jongeren te kunnen zeggen, zal ook het perspectief van de jongeren moeten worden onderzocht. Dit onderzoek kan wel handvatten bieden voor een eventueel vervolgonderzoek wat zich op de jongeren richt.

1.4 Onderzoeksperspectief

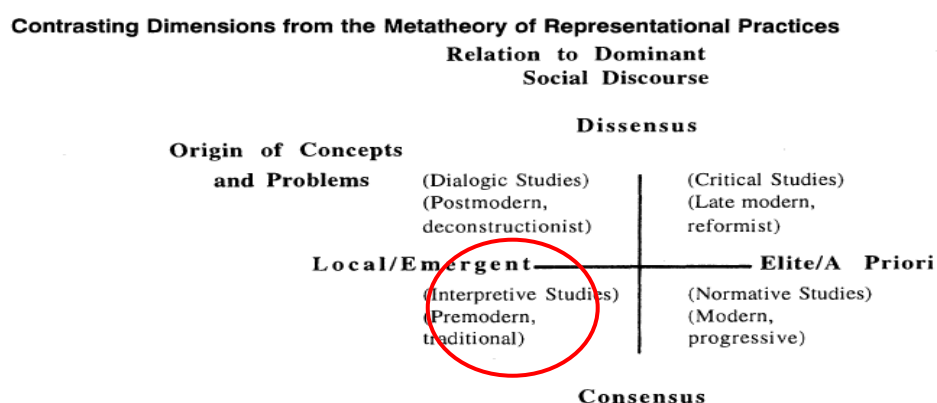
In sociaal wetenschappelijk onderzoek staan mensen centraal. Ieder individu is anders er wordt daarom vanuit verschillende perspectieven naar kennis en onderzoek gekeken. Om deze verschillende perspectieven te kunnen ordenen heeft Deetz (2000) als reactie op Burrell en Morgan (1979) vier verschillende dimensies ontwikkeld en geplaatst in een kwadrant. Met behulp van de dimensies van Deetz (2000) kan de onderzoeker zichzelf binnen het kwadrant plaatsen om het onderzoeksperspectief te bepalen.

Dit onderzoek is gericht op individuen en de sociale interactie rondom die individuen. Er is gekeken naar trainers/coaches en de verandering die ze bij zichzelf zien door de opleiding en welke betekenis ze aan deze verandering en de opleiding geven. Door dit onderzoek te beginnen met de betekenissen van onderop te achterhalen, is geprobeerd om vanuit het perspectief van de trainer/coach te kijken in plaats van de sporter die beïnvloed wordt door de trainer/coach. Het gaat ook om de betekenis die de trainer zelf geeft aan de opleiding die hij of zij volgt en de verandering die ze wel of niet meemaken. De betekenis die uiteindelijk wordt gegeven komt echter wel tot stand door sociale interactie met zijn of haar omgeving (Weick, 1995). Er wordt in dit onderzoek gezocht naar de meningen vanuit de praktijk. 'Street wisdom' (p.133) zoals Deetz (2000) het verwoordt. De mening van de trainer/coach staat centraal en wordt als waarheid van die persoon aangenomen. Deze wijze van onderzoeken duidt in de dimensies van Deetz (2000) op de local/emergent dimensie.

Eenheid en controle zijn belangrijk, welke meningen (waarheden) sluiten op elkaar aan? In dit onderzoek wordt in eerste instantie gekeken naar de overeenkomsten. Vanuit dit perspectief kijken we welke betekenisvolle competenties en waarden van de opleiding vaker terugkomen. En wordt gekeken of trainers/coaches vinden dat ze op overeenkomstige punten veranderen of juist niet veranderen. Vanuit dit perspectief kunnen overeenkomstige pluspunten van een sportplusopleiding benoemd worden. Deze pluspunten kunnen vervolgens worden meegenomen in een adviesrapport. De focus op overeenkomsten komt in de dimensies van Deetz (2000) neer op consensus. De focus ligt op overeenkomsten, omdat een factor die meerdere malen wordt genoemd eerder als betekenisvolle competentie of waarde kan worden getypeerd. Op deze manier kan bij andere opleidingen, die deze competentie of waarde missen, bekeken worden hoe dit geïmplementeerd kan worden. Het is echter niet zo dat alleen naar overeenkomsten wordt gekeken en er geen oog voor verschillen is. Verschillen die naar boven komen en die na analyse kunnen bijdragen aan het bepalen van betekenisvolle competenties en waarden zijn voor dit onderzoek ook belangrijk, zeker als deze verschillen voortkomen uit verschillende belangen of verschillende structuren van de opleidingen. Het dissensus uit de dimensies van Deetz (2002) maakt ook onderdeel uit van het perspectief dat in dit onderzoek wordt gehanteerd.

Als we de local/emergent en consensus dimensie samenvoegen in een onderzoeksperspectief, kunnen we stellen dat dit onderzoek volgens de vier oriëntaties van Deetz (2000) is uitgevoerd vanuit een interpretatieve oriëntatie. Hierboven is al beschreven dat de dissensus dimensie ook van invloed is op het onderzoeksperspectief. Het is ook niet uitgesloten dat er in de interpretatieve oriëntatie ook dialogische invloeden te herkennen zijn. Samenvattend: het perspectief dat de onderzoeker in dit onderzoek hanteert is consensus van onderop gezien (local/emergent) met dialogische (verschillen) invloeden zoals gevisualiseerd in figuur 2.

Figuur 2: Onderzoeksperspectief

1.5 Probleemstelling

De aanleiding, context, het doel van dit onderzoek en het onderzoeksperspectief leiden tot onderstaande onderzoeksvraag. Om een antwoord op de onderzoeksvraag te kunnen formuleren zijn er vier deelvragen opgesteld.

“Op welke manier zijn trainers/coaches (naar eigen opvatting) door het afronden van een sportplusopleiding veranderd in de sportpraktijk en welke betekenissen geven trainers/coaches aan deze verandering en de competenties die aan bod zijn gekomen tijdens de opleiding?”

Deelvragen:

1. Wat is er op wetenschappelijk gebied bekend over de invloed van trainers/coaches in de interactie met jongeren door middel van sport en hoe staan de geselecteerde sportplusopleidingen hierin?
2. Op welke manier verandert de sportplusopleiding de trainer/coach naar eigen opvatting in zijn doen en laten in de sportpraktijk?
3. Welke betekenissen geven de trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben afgerond aan de competenties vanuit de opleiding?
4. Over welke kwaliteiten moet een trainer/coach beschikken vanuit het perspectief van de trainers/coaches zelf?

De eerste deelvraag is gericht op het theoretische aspect en geeft ook inzicht op welke theorieën de opleidingen zijn gebaseerd. De deelvragen twee, drie en vier hebben een empirische grondslag en moeten een antwoord geven op de vraag: op welke manier dit de trainer/coach verandert en welke betekenissen er aan deze verandering en opgedane competenties wordt gegeven.

1.5.1 Operationalisering belangrijkste begrippen

De onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen bevatten enkele begrippen. Deze worden hieronder beschreven:

Betekenenissen: een continu proces waarin betekenis gegeven wordt aan de werkelijkheid door de handelingen die mensen verrichten en de interpretatie die zij geven aan eerder voorgevallen situaties en gebeurtenissen (Weick, 1995).

Sportplusopleidingen: sportkaderopleidingen die gericht zijn op het aanleren van competenties om de opvoedende waarde van sport te kunnen verhogen bij jongeren.

Competenties (doen): ontwikkelbare vermogens van mensen om in voorkomende situaties op adequate, doelbewuste en gemotiveerde wijze proces- en resultaatgericht te handelen, dat wil zeggen passende procedures te kiezen en toe te passen om de juiste resultaten te bereiken. In de context van dit onderzoek vermogen om invloed uit te oefenen op de (opvoedende) waarde van sport en de persoonlijke ontwikkeling (bijvoorbeeld sociaal gedrag) van de jongeren.

Verandering: Een andere manier van training geven, coachen, begeleiden of iedere andere manier van omgang tussen de trainer/coach en jongeren binnen de sportpraktijk die (vanuit het perspectief van de trainer/coach) op een andere manier wordt ingevuld dan voor deelname aan de opleiding.

Sportpraktijk: de sportpraktijk zelf. Trainingen, wedstrijden of anders georganiseerde sport waar een trainer/coach aanwezig is voor een groep jongeren.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de relevante literatuur en theorie besproken. Dit geeft een theoretische onderbouwing voor dit onderzoek en er komen concepten naar voren waarmee de resultaten geanalyseerd worden. In paragraaf 2.1 komt de bijdrage die sport kan leveren aan persoonlijke ontwikkeling en de maatschappij aan bod. In paragraaf 2.2 wordt de contextafhankelijkheid die hierin een rol speelt besproken. In paragraaf 2.3 zijn de verschillende contextuele factoren kort beschreven. Paragraaf 2.4 geeft meer inzicht in de factor begeleiding. In Paragraaf 2.5 is beschreven welke invloed een opleiding kan hebben op de factor begeleiding. Vervolgens wordt in paragraaf 2.6 het begrip 'betekenisgeving' toegelicht. Tot slot wordt het geheel in paragraaf 2.7 samengevat.

Hoofdstuk 3 bevat de methodologie van dit onderzoek. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de gebruikte onderzoeksmethoden (§3.1), het onderzoeksveld (§3.2), De onderzoekspopulatie (§3.3), De analysemethode (§3.4) en de betrouwbaarheid en validiteit (§3.5) beschreven.

In hoofdstuk 4 worden de resultaten beschreven. De resultaten zijn opgedeeld in drie onderdelen. De opleiding in theorie (§4.1), de opleiding in praktijk (§4.2) en betekenisgeving aan de opleiding (§4.3).

Hoofdstuk 5 bevat de discussie van dit onderzoek. In dit hoofdstuk worden de resultaten verder geïnterpreteerd (§5.1). De resultaten en theorie worden bediscussieerd op drie onderdelen; samenstelling van opleidingsgroepen, competenties en tools, persoonlijke kenmerken en waarden en de uitwerking van de opleiding. Bovendien wordt in dit hoofdstuk de toegepaste methodologie (§5.2) van dit onderzoek bediscussieerd.

In hoofdstuk 6 worden de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek beantwoord. Allereerst wordt er een antwoord op de deelvragen geformuleerd (§6.1), om vervolgens met de antwoorden op de deelvragen de hoofdvraag te beantwoorden (§6.2). Het hoofdstuk wordt afgesloten met aanbevelingen voor vervolgonderzoek (§6.3) en praktische aanbevelingen (§6.4) voor ontwikkeling van beleid.

2. Literatuurreview/Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal allereerst de bijdrage die sport kan leveren aan de persoonlijke ontwikkeling van een individu en daarmee aan de maatschappij worden toegelicht. Vervolgens wordt uitgelicht hoe deze bijdrage van sport afhankelijk is van de context waarin de sport plaatsvindt, waarna enkele contextuele factoren uiteen worden gezet. Tot slot wordt er in het kader van dit onderzoek een keuze gemaakt voor de trainer/coach als contextuele factor, wordt dit aspect verder uitgediept en wordt het begrip betekenisgeving uiteengezet.

2.1 Sport, persoonlijke ontwikkeling en de maatschappij

In het vorige hoofdstuk is al kort aangegeven dat sport op verschillende gebieden bij kan dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van met name jongeren. Zo blijkt uit literatuuronderzoek van Stegeman (2007) dat sport en bewegen op school positieve effecten kan genereren op het gebied van fysieke, cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling. Ook Jacobs (2009) spreekt in zijn meta-analytisch literatuuronderzoek over mogelijke positieve effecten van sport op de cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van jongeren. Janssens et. al. (2004) maken naast de fysieke effecten, waarmee bedoeld wordt op lichamelijke voordelen van sport, onderscheid in mentale en sociale effecten van sport. Onder mentale effecten behoren volgens Janssens et. al. (2004) onder andere: het ontwikkelen van een positiever zelfbeeld, mentale gezondheid en cognitieve ontwikkeling. Effecten als sociaal-morele ontwikkeling, sociaal gedrag en sociale cohesie behoren tot de sociale effecten van sport (Janssens et. al., 2004).

Bovenstaande onderzoeken zijn slechts een greep uit het onderzoek dat is uitgevoerd op het gebied van effecten van sport op de persoonlijke ontwikkeling. Uit deze literatuurselectie blijkt al dat de geconstateerde effecten van sport in de verschillende onderzoeken anders onderverdeeld of gedefinieerd worden. Voor dit onderzoek is het daarom van belang om een keuze te maken in verdeling en definitie van de verschillende mogelijke effecten.

De positieve effecten die sport kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling zijn ook opgenomen in het Olympisch Plan 2028. Om precies te zijn in de 'bouwsteen sportwaarden' (NOC*NSF, 2008). NOC*NSF heeft voor de 'bouwsteen sportwaarden' literatuuronderzoek laten uitvoeren door het W.J.H. Mulierinstituut (Van den Heuvel, Van Sterkenburg & Van Bottenburg, 2007) om te onderzoeken welke individuele waarden door sport positief beïnvloed kunnen worden. Met andere woorden: op welk gebied kan sport een positieve manier invloed uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling? NOC*NSF heeft met het uitvoeren van het literatuuronderzoek onder andere voor ogen gehad om de verschillende sportwaarden te kunnen categoriseren en definiëren. In dit onderzoek wordt er gekozen voor de verdeling en definitie die gehanteerd wordt in de 'bouwsteen sportwaarden'. Er is gekozen voor deze definitie, omdat het een recent overzicht van de literatuur weergeeft en het past binnen de context van het Olympisch Plan 2028.

Het literatuuronderzoek van Van den Heuvel, Van Sterkenburg en Van Bottenburg (2007) leverde een lange lijst sportwaarden op. Verschillende waarden hebben enige overlap, waardoor uiteindelijk alle sportwaarden zijn ingedeeld in vier verschillende categorieën (zie tabel 1). Zoals eerder vermeld worden deze categorieën ook in dit onderzoek gebruikt als er gesproken wordt over de sportwaarden.

Tabel 1: Sportwaarden in categorieën (Van den Heuvel et al., 2007, p.27).

Well-being en gezondheid	Zelfwaardering / zelfvertrouwen	Presteren	Sociaal gedrag
<ul style="list-style-type: none"> Lichamelijk en psychisch welbevinden Sport en bewegen als therapie Bevorderen 'coping' strategieën (omgaan met dagelijkse bezigheden c.q. stress) 	<ul style="list-style-type: none"> Positief zelfbeeld Bevordering van competentie 	<ul style="list-style-type: none"> Betere school / academische prestaties Ontwikkeling leiderschap Groter prestatiestreven Doorzettingsvermogen Willen winnen Gewenst arbeidsethos 	<ul style="list-style-type: none"> Tolerantie/respect Moreel redeneren Verantwoordelijkheidsgevoel

De categorie well-being en gezondheid wordt gezien als een toestand van compleet fysiek en mentaal welbevinden. Vanzelfsprekend sluit dit aan bij de fysieke component waar Stegeman (2007) over spreekt, maar ook enkele mentale (gezondheid) effecten (Janssens et. al., 2004) behoren tot deze categorie. In de categorie zelfvertrouwen/zelfwaardering spreken we over het vertrouwen dat een individu in zichzelf heeft om bepaalde taken, ondanks mogelijke hindernissen, tot een goed einde te brengen en de mate waarin men zichzelf waardeert en door anderen gewaardeerd voelt (Vloet, 2008). Janssens et. al. (2004) spreken ook over het ontwikkelen van een positief zelfbeeld. Prestatievermogen gaat over het hebben van ambities en deze ook door te zetten. Stegeman (2007) en Jacobs (2009) spreken in dit geval over cognitieve ontwikkeling. Cognitieve ontwikkeling komt bij Janssens et. al. (2004) ook terug, maar valt onder de mentale ontwikkelingen. Tot slot definiëren we de categorie sociaal gedrag als geaccepteerd en respectvol gedrag dat gericht is op, of plaats vindt tussen mensen (Vloet, 2008). In deze categorie zien we de sociale component (Stegeman, 2007; Janssens et. al., 2004), maar ook de morele component (Jacobs, 2009) terug.

Buiten de vier sportwaarden (uit tabel 1) is er een vijfde waarde die in de literatuur aangehaald wordt. Sport kan ook een bijdrage leveren aan het creëren van een sociaal netwerk. Putnam (2000) heeft het over twee componenten in zijn definitie: de structurele (netwerken, interactie) en de culturele (wederkerigheid, vertrouwen). Deze twee componenten samen noemt Putnam (2000) sociaal kapitaal. Sport kan een bijdrage leveren aan sociaal kapitaal, omdat sport zowel identiteitsbevorderende eigen waarde biedt als de mogelijkheid bruggen te slaan naar anderen. Deze twee mogelijke voordelen van de sport kunnen de samenleving versterken (Putnam, 2000). Vooral lidmaatschap van een sportvereniging kan positieve effecten hebben, aldus Putnam (2000). Volgens Verweel (2011) is 'ontmoeting' geen vrijblijvend aspect van sporten en spelen. Het geeft een gevoel van eigenheid en toch verbondenheid. Dit is voor het leven op de sportvelden, maar ook voor de samenhang in de maatschappij van belang. Uit eerder onderzoek van Verweel en Janssens (2005) kwam al naar voren dat het maatschappelijk netwerk, waar mensen gebruik van maken om hun weg in de samenleving te vinden, voor een derde komt door het sporten. Verweel en Janssens (2005) concluderen tevens dat het opbouwen van een dergelijk netwerk in de sport voor twee op de drie mensen leidt tot meer zelfvertrouwen en meer vertrouwen in een ander.

In deze paragraaf is tot nu toe een kort overzicht gegeven van verschillende positieve effecten die sport kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling en daarmee op de gehele maatschappij. Deze

effecten zijn eerder geduid als sportwaarden. De aanname dat sportwaarden kunnen bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling daarmee aan de maatschappij als geheel wordt schematisch weergegeven door Coalter (2007) in het onderstaand schema (figuur 3).

Figuur 3: The social impacts of sport: a logic model (Coalter, 2007, p.32)

Zoals al meerdere malen is aangehaald, is het vertrekpunt van dit onderzoek dat sportdeelname leidt tot bepaalde uitkomsten en effecten. Coalter (2007) heeft het over 'sporting outcomes' en 'sporting impacts'. Voorbeelden hiervan zijn: verbetering van de fysieke fitheid, ontwikkeling van verschillende vaardigheden en ervaren competenties. Deze uitkomsten kunnen effect hebben op het individu ('intermediate impacts', Coalter, 2007). De vijf sportwaarden die zijn beschreven in de vorige paragraaf kunnen worden gezien als effecten op het individu. De volgende stap is dat de sportwaarden tot intermediaire uitkomsten ('intermediate outcomes') kunnen leiden. Hierbij kan worden gedacht aan een gezondere levensstijl of betere prestaties in het onderwijs. Als we in andere termen spreken die ook in deze paragraaf zijn besproken gaat het hier over de fysieke, cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling (Stegeman, 2007; Jacobs, 2009; Janssens et. al., 2004). Tot slot stelt Coalter (2007) dat de persoonlijke ontwikkelingen kunnen leiden tot 'strategic social outcomes'. Het gaat hier om effecten van sport op de gehele maatschappij zoals toename van sociale cohesie en wellicht sociale vernieuwing. In dit onderzoek richten we ons echter op de effecten van sport op het individu. Dit is echter wel te plaatsen in de context van de maatschappelijke betekenis van sport.

2.2 Contextafhankelijkheid

In de vorige paragraaf is aan de orde gekomen dat sport kan bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling door middel van de vijf beschreven sportwaarden. Uit de literatuur blijkt dat het effect van die sportwaarden wel afhankelijk is van de context waarin de sport plaatsvindt. In deze paragraaf gaan we in op deze contextafhankelijkheid waarmee het daadwerkelijke effect van de sportwaarden bepaald wordt.

Met de sportdeelname worden met name sportprogramma's en sportprojecten bedoeld die zijn opgezet om een bijdrage te leveren aan de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers. Doordat de acceptatie steeds groter wordt dat sport bij kan dragen aan de persoonlijke ontwikkeling komen er steeds meer sportprogramma's en -projecten. Er wordt ook steeds meer verwacht van sport als middel (Kay, 2009). Tegenwoordig worden er bij sportprogramma's en -projecten vaak effectmetingen uitgevoerd. Met deze effectmetingen weten we wat de uitkomsten zijn van sportprogramma's en wat sport dus kan betekenen. Volgens Kay (2009) zeggen de uitkomsten van onderzoeken op dit gebied niet voldoende over de positieve invloed van sport op de persoonlijke ontwikkeling. Dergelijke effectstudies bewijzen alleen dat een bepaald programma in een specifieke context werkt, maar niet dat een dergelijk sportprogramma werkt bij iedere doelgroep, met iedere sport enzovoort. Coalter (2007) formuleert bovenstaande constatering als volgt: *'... there is an emerging recognition that, rather than simply measuring outcomes (itself a very difficult task), what is required is a better understanding of process – which sports work for which subjects in which conditions? These remain some of the key unanswered questions in many areas of sports research.'* (p.29.)

De contextafhankelijkheid is geen constatering van de laatste jaren. Van den Heuvel et. al. (2007) halen in hun onderzoek McCormack & Chalib aan die al in 1988 aangaven dat er gekeken moet worden naar de context waarin de sport plaatsvindt: *'Organized sports, informal sports and physical education classes differ significantly in the immediate affective experiences they provide and in the relationships between affect components. Within organized sport, socialization outcomes are mediated by the topics, goals and tone of coach-athlete interactions, and by the social parameters within which these interactions are embedded. These findings suggest it would be misleading to search for effects of sport while ignoring variations among and within sport settings.'* (p. 86).

Het is duidelijk dat bovenstaande quotes erop wijzen dat er altijd rekening moet worden gehouden met de context waarin een sportprogramma en de daarmee gegenereerde effecten plaatsvinden. Ook Bailey (2006) benadrukt dat de context van het sportaanbod een belangrijke factor is om de positieve effecten ervan vast te stellen. Coakley (2004) vult hier op aan dat de impact die sport heeft op karaktervorming niet los kan worden gezien van de sociale en culturele context waarin de sportbeoefening plaatsvindt. Daarom is het van belang dat bij onderzoek naar de invloed van sport op de persoonlijke ontwikkeling altijd de context waarin de sport wordt beoefend wordt meegenomen in de analyse. De contextafhankelijkheid komt niet alleen aan de orde tussen verschillende sportprogramma's, maar ook tussen de verschillende deelnemers binnen hetzelfde sportprogramma. Coalter (2010) benadrukt dat een sportprogramma invloed kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers. Men moet er echter voor waken om niet de conclusie te trekken dat de sport effect heeft gehad op de persoonlijke ontwikkeling van iedere deelnemer. De mate van verbetering van schoolprestaties door een sportprogramma is bijvoorbeeld een effect wat per individu sterk kan verschillen. Een ander voorbeeld waarin het effect van sport afhangt van contextuele factoren is de invloed op het zelfvertrouwen. De mate waarin sport invloed heeft op het zelfvertrouwen is mede afhankelijk van de sportsetting. Zo blijkt de positieve invloed van sport op het zelfvertrouwen sterker aanwezig bij fitnessstraining dan bij competitieve sporten. Een verklaring hiervoor is de negatieve invloed van verlies, in de competitie, op het zelfvertrouwen (Van Bottenburg & Schuyt, 1996).

In deze paragraaf is naar voren gekomen dat een sportprogramma niet per definitie een positieve invloed heeft op de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers. Er moet bij iedere stap die wordt gezet en bij iedere conclusie die wordt getrokken rekening worden gehouden met de context waarin het sportprogramma zich afspeelt. Het bovenstaande voorbeeld over zelfvertrouwen (Van Bottenburg & Schuyt, 1996) laat zien dat de positieve invloed van sport mede afhankelijk is van de soort sport(context). In de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op deze verschillende contexten en de contextuele factoren die daar uit zijn af te leiden.

2.3 Contextuele factoren

In de eerste twee paragrafen is aan bod gekomen wat de sportwaarden zijn, hoe ze tot persoonlijke ontwikkeling kunnen leiden en welke belangrijke rol de context waarin de sport plaatsvindt speelt. In deze paragraaf wordt beschreven hoe sportprogramma's en -projecten, die gericht zijn op het inzetten van sport voor persoonlijke ontwikkeling van de doelgroep, kunnen worden gedefinieerd. Daarnaast is in deze paragraaf aandacht voor mogelijke contextuele factoren die van invloed zijn op de uiteindelijke bijdrage die sport levert aan de persoonlijke ontwikkeling.

Sport kan in vele vormen een bijdrage leveren aan de persoonlijke ontwikkeling. Daarom zijn er ook tal van voornamelijk lokale initiatieven in allerlei vormen. Janssens et. al. (2004) geven in hun boek *'Education trough sport'* een mooi overzicht van dergelijke sportprojecten in Europa. De diversiteit aan sportprojecten maakt het ook lastig om onderscheid te maken tussen de verschillende initiatieven. Coalter (2010) zoekt daarom ook naar de definitie van *'sport-for-development'*. Hij onderscheidt drie vormen:

1. Sport in traditionele vorm. Het uitgangspunt is dat sport met zijn specifieke kwaliteiten kan bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van deelnemers.
2. Sport plus. Hierin wordt sport geïntegreerd als onderdeel van een programma om het maximale te bereiken bij de doelgroep.
3. Plus sport. Sport wordt gebruikt om de doelgroep te lokken, zodat ze deel gaan nemen aan andere educatieve programma's.

Hierbij moet worden opgemerkt dat de verschillen tussen de drie bovenstaande vormen niet altijd even duidelijk zijn. Het kan zijn dat deze vormen in elkaar overlopen. Er zijn bijvoorbeeld sportprogramma's waarin sport als traditionele vorm wordt gebruikt, maar waar ook huiswerkbegeleiding aan te pas komt. Op deze manier is sport in de traditionele vorm (1) onderdeel van sport plus (2). Coalter (2010) maakt zelf ook duidelijk dat het in werkelijkheid niet zo simpel is als in bovenstaande verdeling is weergegeven. Slechts deelname aan sport zal niet automatisch leiden tot persoonlijke ontwikkeling. Om de meerwaarde van sport te benutten zullen sport plus (2)- of plus sportprojecten (3) georganiseerd worden waarin traditionele sport (1) een onderdeel is. Bovendien moeten zulke projecten niet door één lokale organisatie worden opgezet, maar in samenwerking met onder andere sport- en welzijnsorganisaties. Coalter (2007) vat dit samen in de uitspraak: *"It's not what you do, but who you do it with"* (p.106).

Coalter laat duidelijk blijken dat de organisatie van een sportprogramma één van de contextuele factoren is om sport bij te laten dragen aan de persoonlijke ontwikkeling. Theeboom (2010) schetst in zijn notitie voor het onderzoekstraject 'Winst door Sport' een algemeen kader waarin hij in eerste instantie uitgaat van vijf factoren.

Ten eerste de *organisatorische context* waar ook Coalter (2010) over spreekt. De organisatie van het sportaanbod kan van invloed zijn. Hoe vaak kan sport aangeboden worden en zijn alle infrastructurele voorwaarden aanwezig. Op welke manier is het project georganiseerd? Zijn er experts bij betrokken is het een structureel project of is het slechts op projectbasis. Tot slot zijn samenwerkingverbanden ook van invloed op de organisatorische context. Naast de sport kunnen organisaties uit het onderwijs, welzijn en buurtwerk ook belangrijk zijn.

Een tweede factor is de *structurele kwaliteit* van de sport. Deze factor sluit in zekere zin aan bij de eerste vorm van *'sport-for-development'* die Coalter onderscheidt. Sport zal als activiteit wel enige invloed uitoefenen. Bovendien is het denkbaar dat er ook verschil zit in het type sport dat beoefend wordt. Bij teamsporten is er bijvoorbeeld meer sociale interactie, maar verliezen als team kan ook weer negatieve effecten hebben. Ook vechtsporten en balsporten hebben hun eigen kwaliteiten. De

sportkeuze kan ook afhankelijk zijn van de doelgroep. Honkbal is bijvoorbeeld een populaire sport onder Antillianen en kan wellicht beter aansluiten bij de leefwereld van Antilliaanse jongeren.

Als derde factor draagt Theeboom (2010) de *karakteristieken van de deelnemers* aan. Iedere doelgroep heeft een andere aanpak nodig. Verschillen tussen de deelnemers op basis van geslacht of etniciteit kunnen van invloed zijn op de organisatie van het sportproject. Maar ook het soort probleem waar de doelgroep mee te maken heeft kan om een andere aanpak vragen. Zo is het aanpakken van ongewenst gedrag niet hetzelfde als het bevorderen van zelfvertrouwen.

Het *sociaal milieu* waarbinnen een sportproject en de deelnemers zich situeren kan ook van invloed zijn. Theeboom (2010) geeft aan dat sportbeoefening nooit geheel los staat van de sociale omgeving. Het sociale netwerk van een deelnemer aan een sportproject zal ook invloed uitoefenen. Ouders en vrienden oefenen invloed uit, maar ook leraren en jongerenwerkers behoren tot het sociaal milieu van de deelnemer.

Tot slot ziet Theeboom (2010) de *begeleiding* als contextuele factor. De wijze waarop sporters begeleid worden door trainers of coaches wordt door velen (o.a. Fraser-Thomas et. al., 2005; Stegeman, 2007 en Coalter, 2010) gezien als één van de belangrijkste factoren die van invloed kunnen zijn op het uiteindelijke effect van sport op de persoonlijke ontwikkeling. De competenties die de trainer of coach heeft zijn hierbij van belang. Naast goede sporttechnische vaardigheden zijn pedagogische vaardigheden ook van belang om sporters te kunnen vormen. Daarnaast zijn ook sociaal-agogische vaardigheden voor een trainer of coach belangrijk. Als een trainer of coach over deze vaardigheden beschikt, is men in staat om een educatief en motivationeel klimaat te creëren waarin sporters zich op hun gemak voelen.

Kennis van de vijf contextuele factoren die Theeboom (2010) aandraagt is van belang om het publiek belang van sport te kunnen organiseren. Factoren als sociaal milieu en karakteristieken van de deelnemers zijn echter lastiger te sturen en dus te organiseren. Uit onderzoek van Fraser-Thomas et. al. (2005) blijkt dat de organisatorische context en de begeleiding factoren zijn die beïnvloed kunnen worden door het werk van sportorganisaties.

In deze en voorafgaande paragrafen is de positieve werking van sport op de maatschappij beschreven. Door de complexiteit en omvang wordt er in dit onderzoek de keuze gemaakt om de focus te leggen op de factor begeleiding. Theeboom (2010) geeft al aan dat de kwaliteit van trainers en coaches een belangrijke contextuele factor is en ook Fraser-Thomas et. al. (2005) maken duidelijk welke invloed een trainer/coach kan hebben. Via sportkaderopleidingen zouden bijvoorbeeld pedagogische en sociaal-pedagogische factoren kunnen worden aangeleerd aan trainers en coaches. In het vervolg van dit hoofdstuk zal de contextuele factor begeleiding dus centraal staan. Ten eerste zal in de volgende paragraaf de invloed die trainers en coaches kunnen hebben op sportende jongeren uitgebreid aan bod komen.

2.4 Begeleiding

In de vorige paragraaf zijn vijf contextuele factoren (Theeboom, 2010) beschreven die van invloed kunnen zijn op het effect van sport op de persoonlijke ontwikkeling van een individu. De begeleiding komt naar voren als één van deze factoren. In deze paragraaf wordt beschreven op welke manier trainers en coaches in de interactie met jongeren invloed kunnen uitoefenen op het gedrag van jongeren of het effect van sport. We spreken over jongeren, omdat het meeste onderzoek op dit gebied gedaan is bij deze doelgroep, bovendien zijn alle respondenten in dit onderzoek jeugdtrainer (zie H3 methodologie).

Trainers en coaches kunnen een belangrijke rol spelen in de manier waarop sport positieve effecten kan uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren. Coalter (2010) stelt bijvoorbeeld dat trainers en coaches een rol kunnen spelen op de manier waarop jongeren participeren, ze kunnen jongeren stimuleren in het uitspreken van ambities en het werken ernaar toe. Bovendien kunnen trainers en coaches jongeren het belang van onderwijs laten inzien en hoe onderwijs kan helpen in het bereiken van de eigen ambities. Daarnaast kunnen ze jongeren stimuleren een relatie op te bouwen die is gebaseerd op vertrouwen en interactie, wat jongeren weer helpt met het opbouwen van sociale relaties buiten de sport. Coalter (2010) benadrukt wel dat ook bovenstaande effecten erg afhankelijk zijn van de context waarin de sport plaatsvindt. Ook niet onbelangrijk zijn de waarden, competenties en persoonlijke kenmerken van de trainer of coach zelf. De meeste trainers en coaches in de sport zijn actief als vrijwilliger. Sportverenigingen hebben vaak tekort aan trainers en coaches (Verenigingsmonitor, 2008), waardoor er geen selectieprocedure wordt gehouden voor een trainer of coach. Sportverenigingen hebben daarom niet altijd de luxe om te kiezen voor trainers en coaches met de gewenste competenties.

De waarden, competenties en persoonlijke kenmerken die een trainer of coach heeft kunnen van invloed zijn op zijn pupillen. Zo blijkt dat de waarde die trainers en coaches aan winnen toekennen invloed heeft op de kwaliteit van moreel redeneren bij sporters (Stegeman, 2007). Hoe meer winnen door de trainer of coach wordt benadrukt hoe lager het niveau van moreel redeneren bij de sporters. Er is sprake van een tijdelijke acceptatie van egocentrisme, waardoor het morele denken even vervaagt. De waarde die een trainer of coach geeft aan bepaalde aspecten van de sport kan ook de andere kant opwerken. Rutten et. al. (2004) concludeerden in hun onderzoek namelijk dat de houding van de trainer of coach ten aanzien van fair-play ook doorwerkt op de sporters. Als een trainer of coach veel waarde hecht aan fair play dan nemen sporters dit over, dit is overigens wel afhankelijk van de relatie tussen trainer/coach en sporter. Een positieve houding van sporters ten opzichte van fair play resulteert weer in minder problematisch gedrag zowel op als naast het veld en een hoger niveau van sociomoreel redeneren (Rutten et. al., 2004).

Bovenstaande effecten komen niet zomaar voor bij jongeren, omdat ze aan sport doen. Het is erg afhankelijk in welke context de sport plaatsvindt. In de meeste gevallen gaat het hier om contexten waarin positieve ervaringen worden benadrukt en plezier een belangrijke factor is (Stegeman, 2007). Diaz (2005) stelt dat trainers en coaches zich er altijd van bewust moeten zijn dat sport positieve effecten kan hebben en dat ze zelf een belangrijke schakel in dit proces zijn. Volgens Diaz (2005) moeten coaches ook meer naar de progressie van sporters kijken dan naar de uiteindelijke prestatie. Door focus op de progressie probeert een sporter eerder het beste uit zichzelf te halen, omdat hij of zij niet meteen wordt afgerekend op winst of verlies. Larson (2000) bevestigt ook het verschil in focus op progressie of prestatie. Larson (2000) concludeert dat een focus op progressie meer positieve effecten heeft. Niet alleen positieve effecten op de persoonlijke ontwikkeling. Sportprestaties bevorderen ook als de trainer of coach niet alleen maar naar winst of verlies kijkt. Een andere variabele, die kan bepalen hoe groot de invloed van een trainer of coach is op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren, is de relatie (interactie) tussen de trainer/coach en de jonge sporter. Biesta et. al. (2000, 2001a, 2001b) veronderstellen dat er bij jongeren alleen een vormend effect kan optreden als de relatie tussen de jongere en trainer/coach van voldoende kwaliteit is. De bevindingen van Rutten et. al. (2004) sluiten hierop aan. Uit hun onderzoek blijkt dat meer relationele steun van de trainer/coach samenhangt met meer prosociaal gedrag in het veld en minder antisociaal gedrag naast het veld. Ook het type sport(context) is van invloed op het effect dat trainers en coaches hebben op met name de morele ontwikkeling van jonge sporters. Uit onderzoek van Guivernau en Duda (2002) komt naar voren dat bij voetballers de waarden en normen van de trainer ten aanzien van fair-play en agressie, doorslaggevend zijn voor de morele keuzes van de spelers, als ze met zulke dilemma's worden geconfronteerd in de sport. Rutten et. al. (2004) sluiten aan op Guivernau en Duda (2002) door te stellen dat sporters binnen een team meer op elkaar lijken dan sporters uit een ander team. Sporters binnen een team hebben dus iets met elkaar gemeen, waardoor ze op elkaar lijken. De trainer of coach

is een gemeenschappelijke factor. Rutten et. al. (2004) concluderen hieruit dat het optreden van een trainer of coach zou kunnen verklaren waarom er verschillen zijn in prosociaal gedrag tussen teams.

De eerder genoemde bevindingen in deze paragraaf zijn vooral afkomstig uit literatuuronderzoeken. Ook effectstudies wijzen de trainer/coach aan als een belangrijke factor. Uit deze studies zijn ook waarden, competenties en persoonlijke kenmerken van een trainer/coach aan te wijzen, die de positieve invloed van sport op de persoonlijke ontwikkeling bevorderen. Uit onderzoek (Van Sterkenburg, Lucassen & Janssens, 2002) naar verschillende initiatieven waarin sport wordt ingezet ter bevordering van sociale activering, blijkt dat ervaren sporttrainers voordelen hebben. Een ervaren en technisch goede trainer heeft vaak meer overwicht en de jongeren kijken tegen hem of haar op. Daarnaast is het van belang dat een trainer/coach op de juiste manier omgaat en communiceert met de verschillende doelgroepen en culturen (Van Sterkenburg et. al., 2002). Uit een evaluatie van sporttrajecten voor jongeren uit de jeugdzorg (DSP-groep, 2011) blijkt dat de een goede trainer/coach van belang is voor succes van het sporttraject. Een uitspraak van een geïnterviewde hulpverlener geeft dit belang mooi weer:

“Een goede trainer weet bij wijze van spreken van pim-pam-petten wat leuks te maken. De tak van sport is min of meer van ondergeschikt belang” (p.22).

Niet iedere trainer/coach kan bepalend zijn voor de positieve effecten. Een trainer/coach zou over de volgende persoonlijke kenmerken moeten beschikken om een positief effect van de sport te genereren voor jongeren:

- Affiniteit met de doelgroep;
- Sociaal en empatisch vermogen;
- Natuurlijk overwicht;
- Meer progressie- dan prestatiegeoriënteerd;
- Stevig in de schoenen staand;
- Geduldig;
- Bewust van en in staat tot voorbeeldfunctie.

Bovenstaande persoonlijke kenmerken zijn gebaseerd op onderzoek naar sport-zorgtrajecten (DSP-groep, 2011). Er kan niet van worden uitgegaan dat dit de zeven persoonlijke kenmerken zijn waar iedere trainer over moet beschikken. Ook hier speelt de context weer een rol.

Uit de literatuur zijn dus enkele waarden, competenties en persoonlijke eigenschappen te filteren waar een trainer of coach over zou moeten beschikken om een positief effect van sport te genereren. Trainers en coaches die beschikken over deze waarden, competenties en persoonlijke eigenschappen, kunnen een belangrijke voorwaarde zijn om positieve effecten van sport bij jongeren te kunnen realiseren (Bailey, 2006).

Waarden en persoonlijke kenmerken van een trainer/coach zijn lastig te beïnvloeden en worden onder andere gevormd door zijn omgeving en opvoeding. Competenties zijn ontwikkelbare vermogens en zijn beïnvloedbaar. Door het volgen van een opleiding waar deze competenties in terugkomen, is het mogelijk dat trainers/coaches worden beïnvloed. In de volgende paragraaf is beschreven wat de invloed van een opleiding voor trainers/coaches kan zijn.

2.5 Invloed opleiding

In de vorige paragraaf is de invloed die een trainer/coach kan hebben op de positieve effecten van sport voor jongeren verder toegelicht. We kunnen stellen dat de trainer/coach een belangrijke factor is als men het publieke belang van sport wil organiseren. Om het publieke belang van sport beter te organiseren zou er meer gebruik gemaakt kunnen worden van trainers en coaches. Trainers en coaches zullen echter wel over bepaalde competenties moeten beschikken om van meerwaarde te zijn. Via sportkaderopleidingen kunnen dergelijke competenties worden aangeleerd. In deze paragraaf wordt daarom gekeken naar de mogelijkheden van sportkaderopleiding en de invloed die een dergelijke opleiding kan hebben op de competenties van trainers en coaches.

Het effect van een opleiding voor een trainer of coach wordt in de literatuur vaak gemeten aan de hand van onderzoek onder de sporters die training krijgen van een opgeleide trainer/coach (Smoll, Smith, Barnett & Everett, 1993; Smith, Smoll & Barnett, 1995). Smoll et. al. (1993) en later Smith et. al. (1995) hebben onderzocht of jonge sporters hun trainer/coach positiever waarderen als ze een specifieke cursus hebben gehad. Een groep honkbal trainers/coaches kreeg voor de start van het seizoen een cursus hoe ze kinderen sociale ondersteuning kunnen geven in de sport. Om de effecten te kunnen meten was er tevens een controlegroep trainers/coaches die deze cursus niet had gevolgd. Uit het onderzoek (Smoll et. al., 1993) bleek dat de trainers/coaches met cursus positiever werden beoordeeld door hun sporters. Bovendien hadden sporters van trainers/coaches met cursus meer plezier in het sporten en vonden ze hun teamgenoten leuker. Daarnaast werden de trainers/coaches met cursus ook gezien als een betere trainer/coach dan hun collega's zonder cursus, ondanks dat het aantal winst en verliespartijen ongeveer even groot was bij de onderzochte teams. Tot slot bleek dat de zelfwaardering bij jongens met een lage zelfwaardering toenam bij een trainer/coach met cursus (Smoll et. al., 1993). Uit vervolgonderzoek (Smith et. al., 1995) bleek ook dat sporters die worden begeleid door trainers/coaches met cursus minder angst ervaren tijdens het sporten dan sporters met trainers/coaches zonder cursus. Deze onderzoeken zijn beperkt tot honkbalteams. Coatsworth en Conroy (2006) hebben ook onderzoek gedaan naar de toename van zelfwaardering bij sporters die begeleid worden door trainers/coaches die de cursus van Smoll et. al. (1993) hebben gevolgd. Verschil is dat dit onderzoek is uitgevoerd onder jonge zwemmers. Ook hieruit blijkt dat vooral bij meisjes die begeleid worden door trainers/coaches met cursus de zelfwaardering toeneemt. Er is echter niet onderzocht waarom er een significant verschil is tussen trainers/coaches met cursus en hun collega's zonder cursus. Een mogelijke verklaring voor het verschil is dat getrainde trainers hun (jonge) sporters op een positievere manier benaderen en bijvoorbeeld minder waarde hechten aan het aspect 'winnen' (Stegeman, 2007).

Vooralsnog lijkt het erop dat de positieve effecten van sport op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren groter zijn bij jongeren die begeleid worden door trainers/coaches die een specifieke cursus hebben gevolgd en daardoor bewust werken aan het creëren van een sociaal-pedagogisch klimaat in de sport (Bailey, 2006). Ook Niks (2009) concludeert dat de opleiding van de trainer een mogelijke factor is tot meer succes. Niks (2009) vergelijkt haar resultaten met een Amerikaans onderzoek (McCallister, Blinde en Weiss, 2000) waaruit blijkt dat de Nederlandse trainers goed aan kunnen geven op welke manier ze kinderen waarden en vaardigheden proberen aan te leren. Dit in tegenstelling tot Amerikaanse trainers die veel moeite hebben om dit in de praktijk te brengen. Een verschil tussen beide onderzoeken is dat de Nederlandse trainers in tegenstelling tot de Amerikaanse trainers wel een trainersopleiding hebben gevolgd. In die opleidingen is regelmatig aandacht besteed aan pedagogische onderwerpen, zoals hoe om te gaan met kinderen van verschillende leeftijden. Door deze opleiding kan het zo zijn dat opgeleide trainers zich meer bewust zijn van de opvoedende rol die ze kunnen spelen en hoe ze die kunnen invullen (Niks, 2009).

Naast de bovenstaande bevindingen, zijn er ook voorbeelden in de sportpraktijk, waarin de rol van de opleiding voor een trainer/coach naar voren komt. Zo zijn er in Amerika verschillende

sportprogramma's waarmee geprobeerd wordt om bij te dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van scholieren (Petitpas, Raalte, Cornelius & Presbrey, 2004). Een succesfactor van deze sportprogramma's zijn de geschoolde coaches die erbij betrokken zijn. In vergelijking met andere minder succesvolle sportprogramma's valt op dat de meeste van die coaches geen opleiding hebben gehad waarin elementen als sport psychologie, persoonlijke ontwikkeling of pedagogiek naar voren kwamen (Petitpas et. al., 2004). Ook uit ander onderzoek naar jeugd sportprogramma's blijkt dat een opgeleide trainer een meerwaarde kan zijn. Fraser-Thomas, Côté en Deakin (2005) stellen dat dergelijke programma's meer mogelijkheden moeten bieden om trainers en coaches te trainen. Immers door training, educatie en ervaring kunnen trainers/coaches leren om belangrijke levensvaardigheden en de persoonlijke ontwikkeling, die sportprogramma's willen bevorderen, ook daadwerkelijk over te brengen op de doelgroep.

In Nederland is ook een evaluatieonderzoek van verschillende sportzorgprojecten uitgevoerd (DSP-groep, 2011). Een van de conclusies is dat een opleiding voor trainers/coaches gericht op de doelgroep bijdraagt aan de resultaten die deze trajecten opleveren. Het grootste deel van de trainers die een dergelijke opleiding hebben gevolgd, geeft aan er veel aan te hebben gehad. Zo verwoordt één trainer de meerwaarde van de opleiding als volgt:

"Het neemt de koudwatervrees weg en geeft houvast. Door de cursus krijg je handvatten om met verschillende groepen jongeren om te gaan; niet alleen met die van het jeugdzorgtraject, maar ook met andere jongeren in de vereniging. Daar lopen er namelijk wel meer rond met gedragsproblemen" (p.23).

In het onderzoek van de DSP-groep (2011) zijn ook trainers meegenomen die de sportplusopleiding van de Koninklijke Nederlandse Krachtsport Federatie (KNKF) hebben gevolgd die samen met de sportplusopleiding van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) centraal staat in dit onderzoek. Er zijn dus aspecten in deze opleidingen die trainers/coaches kunnen helpen om met bepaalde doelgroepen in de sport te werken. Het onderdeel 'train-de-trainers' was slechts een klein onderdeel van het evaluatieonderzoek. Er zijn nog voldoende vragen te stellen over de betekenis trainers/coaches geven aan de opleidingen van het KNKF en de KNVB.

Er zijn verschillende onderzoeken die uitwijzen dat een opgeleide trainer een succesfactor kan zijn om de persoonlijke ontwikkeling bij jongeren door middel van sport op een positieve manier te beïnvloeden. Maar net zoals andere mogelijke succesfactoren is ook de impact van een sportkaderopleiding contextafhankelijk. Veel theorie is namelijk gebaseerd op effecten en evaluaties van verschillende interventies waarin sport als middel wordt ingezet. Bovendien is vaak onderzocht wat het effect van een opgeleide trainer/coach is bij zijn of haar sporters. In dit onderzoek staat de trainer/coach centraal. Binnen deze context wordt daarom gekeken vanuit het perspectief van de trainer/coach zelf. Er kunnen positieve effecten optreden bij de sporters, maar is de trainer/coach bewust van de mogelijkheden van de aangeleerde competenties? Vinden trainers/coaches dat ze veranderen door een opleiding? En op welke manier denken ze dan te veranderen? Deze vragen die door de huidige literatuur niet of niet helemaal worden beantwoord zijn samengevat in het eerste deel van de onderzoeksvraag:

"Op welke manier zijn trainers/coaches (naar eigen opvatting) door het afronden van een sportplusopleiding veranderd in de sportpraktijk?"

In deze paragraaf is min of meer duidelijk geworden dat een opgeleide trainer een succesfactor kan zijn. Er is duidelijk gemaakt dat er in dit onderzoek naar sportplusopleidingen wordt gekeken vanuit het perspectief van de trainer/coach. Vanuit dit perspectief wordt gezocht naar een antwoord op het eerste deel van de onderzoeksvraag. Om het tweede deel van de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt er gebruik gemaakt van de constructie van betekenisgeving. Weick (1995) heeft hierover een

theorie ontwikkeld die toepasbaar is in dit onderzoek. In de volgende en laatste paragraaf van dit hoofdstuk zal het begrip 'sensemaking' aan bod komen.

2.6 Betekenisgeving

In de vorige paragrafen is stap voor stap beschreven welke invloed een trainer/coach kan hebben op de positieve invloed die sport kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren. Er zijn onderzoeken beschreven waaruit blijkt dat opgeleide trainers en coaches meer invloed kunnen uitoefenen op de sportwaarden dan collega's die geen opleiding hebben gevolgd. Maar de vraag is of trainers en coaches daadwerkelijk veranderen door het volgen van een opleiding. Aanvullend hierop is het interessant om te weten welke betekenis trainers coaches geven aan deze verandering en de competenties die voort komen uit de opleiding. Welke plek geeft een trainer/coach een bepaalde competentie? Welke waarde hecht hij of zij eraan? Deze vragen worden samengevat in het tweede deel van de onderzoeksvraag:

"Welke betekenissen geven trainers/coaches aan de verandering en de competenties die aan bod zijn gekomen tijdens de opleiding?"

Deze vraag is van belang, omdat trainers/coaches een bepaalde betekenis geven aan de verandering en competenties waarmee ze worden geconfronteerd. De betekenis die ze eraan geven bepaalt ook hoe ze omgaan met de verandering of hoe ze de aangeleerde competentie gaan gebruiken in de sportpraktijk. Om deze vraag te kunnen beantwoorden wordt in deze paragraaf het begrip 'sensemaking' van Weick (1995) toegelicht. Met behulp van dit theoretisch concept zullen de resultaten worden geanalyseerd.

'Sensemaking' kan het beste vertaald worden in betekenisconstructie. Betekenisconstructie is een breed begrip en omvat vele verschillende aspecten. Betekenisconstructie is een continu proces waarin betekenis gegeven wordt aan de werkelijkheid door de handelingen die mensen verrichten en de interpretatie die zij geven aan eerder voorgevallen situaties en gebeurtenissen. Bovendien komt betekenisconstructie voort uit sociale interactie (Weick, 1995).

Weick gaat in 'Sensemaking in Organizations' (1995) zoals de titel al vermeldt dieper in op de rol die betekenisconstructie speelt in organisaties. Het uitgangspunt van Weick is de sociale interactie en hoe hierdoor de organisatie waarin men werkzaam is wordt geconstrueerd. In dit onderzoek gaat het echter niet om organisaties hoewel een trainer of coach en zijn team (bestaande uit jongeren) ook als een kleine organisatie gezien kan worden. Zeker als een trainer of coach naast zijn spelers onder andere met ouders in interactie is. In dit onderzoek zal niet gekeken worden naar de interpretaties van de spelers en ouders maar alleen naar die van de trainers en coaches. Welke betekenissen geven ze aan de opleiding? En wordt deze betekenis nog beïnvloed door eerdere ervaringen of andere sociale aspecten en gebeurtenissen in hun leven buiten de sport?

Zoals eerder aangegeven in deze paragraaf is betekenisconstructie een complex proces. Om structuur te brengen in dit complexe proces heeft Weick een gelaagde analyse gemaakt van dit proces. Weick gaat uit van zeven karakteristieken die samen het begrip 'sensemaking' verduidelijken en waardoor het begrip ook als proces te begrijpen is. Deze zeven karakteristieken worden hieronder kort toegelicht. Tevens worden mogelijke verbanden met de trainers/coaches uit dit onderzoek gelegd en de betekenis die zij geven aan de opleiding.

1. Grounded in identity Construction

Betekenisgeving is gefundeerd op identiteitsconstructies. De trainers/coaches zijn de betekenisgevers en nemen een *bepaalde identiteit* aan. Als mensen betekenisvolle situaties construeren zijn ze zich bewust wie zij zelf (willen) zijn (Weick, 1995). De trainers/coaches uit dit onderzoek weten wat ik gezien heb tijdens de training en ze weten dat de methodiek van de opleiding bekend is. De trainers/coaches kunnen hierdoor een andere identiteit aannemen. Volgens Weick wordt een identiteit namelijk samengesteld door het proces van interactie.

2. Retrospective

Een individu handelt eerst en gaat achteraf op zoek naar legitimering voor zijn handelen. De betekenisgever in dit geval de trainer/coach neemt *eerdere ervaringen* van het sportveld, maar ook ervaringen uit zijn leven mee in de betekenisconstructie van de opleiding. Eerdere ervaringen met moeilijk opvoedbare kinderen, of ervaringen met eerder gebruikte trainingsmethodes spelen een rol in de betekenis die de trainer/coach geeft aan de competenties vanuit de opleiding en aan de manier waarop hij of zij zichzelf veranderd vindt. De context waarin een trainer/coach eerdere ervaringen op heeft gedaan is dan ook van belang.

3. Enactive of sensible environments

Weick (1995) legt hier de koppeling met het begrip 'enactment': in het proces van zingeving gaat het niet alleen om het interpreteren van een omgeving die al bestaat, maar ook om het *creëren van een zinvolle omgeving*. Het gaat volgens Weick dus niet alleen maar om het kijken naar de werkelijkheid. De werkelijkheid is al geconstrueerd, maar dit gaat veranderen, doordat individuen ernaar blijven handelen. Omgevingsfactoren spelen een rol bij het creëren van een zinvolle omgeving voor het individu. Als trainers/coaches op een andere manier training gaan geven zullen spelers en ouders hierop reageren, waardoor de betekenis die de trainer aan zijn veranderde trainingsmethode geeft weer kan veranderen.

4. Social

Betekenisconstructie is vooral een sociaal proces. *Sociale interactie* is namelijk het uitgangspunt. De betekenis die een individu geeft aan een gebeurtenis wordt beïnvloed door de mensen met wie hij of zij omgaat (omgeving). Om te beïnvloeden hoeft een andere persoon niet per definitie in directe interactie te zijn met de betekenisgever. Indirect speelt de sociale relatie met andere ook een rol. Een trainer/coach wordt dus tijdens een opleiding in zijn betekenisconstructie niet alleen beïnvloed door zijn docent en mede-cursisten. Indirect kunnen ook spelers en ouders van invloed zijn op de betekenis die een trainer/coach geeft aan de opleiding.

5. Ongoing

Betekenisconstructie is een *continu proces*. Resultaten zijn een tijdelijke betekenisconstructie. De dag erna kan het weer anders zijn. Mensen staan altijd middenin processen die geen begin of einde hebben. Op het sportveld met jonge spelers, ouders, scheidsrechters, tegenstanders enzovoort gebeurt altijd iets wat van invloed is op de betekenisconstructie. Dit onderzoek vormt dan ook een momentopname van de betekennissen die trainers/coaches geven aan de opleiding. Het is mogelijk dat een trainer/coach na het interview nogmaals over de vraagstelling gaat nadenken en zijn betekenis blijft ontwikkelen.

6. Focused on and by extracted cues

Het proces van betekenisconstructie is dus altijd aan de gang. Bepaalde kernelementen (*cues*) worden door individuen waargenomen en spelen een rol in het proces van betekenisgeving. Een trainer/coach kan door gebeurtenissen op trainingen of tijdens wedstrijden beïnvloed worden in de betekenis die hij of zij geeft aan de competenties van de opleiding. Dit kunnen allemaal 'cues' zijn die een individu gebruikt voor zijn of haar betekenisconstructie.

7. Driven by plausibility rather than accuracy

Mensen prefereren een bruikbaar en plausibel beeld van een situatie in plaats van een nauwkeurige analyse ervan. Betekenissen worden voor het individu zelf steeds logischer weergegeven, zodat het voor hem of haar zelf *logisch te beredeneren* is. Situaties die trainers/coaches beschrijven zullen volgens deze karakteristiek van 'sensemaking' voor henzelf op de meest logische manier worden verteld. Dit is gebaseerd op een gevoel en niet op feiten.

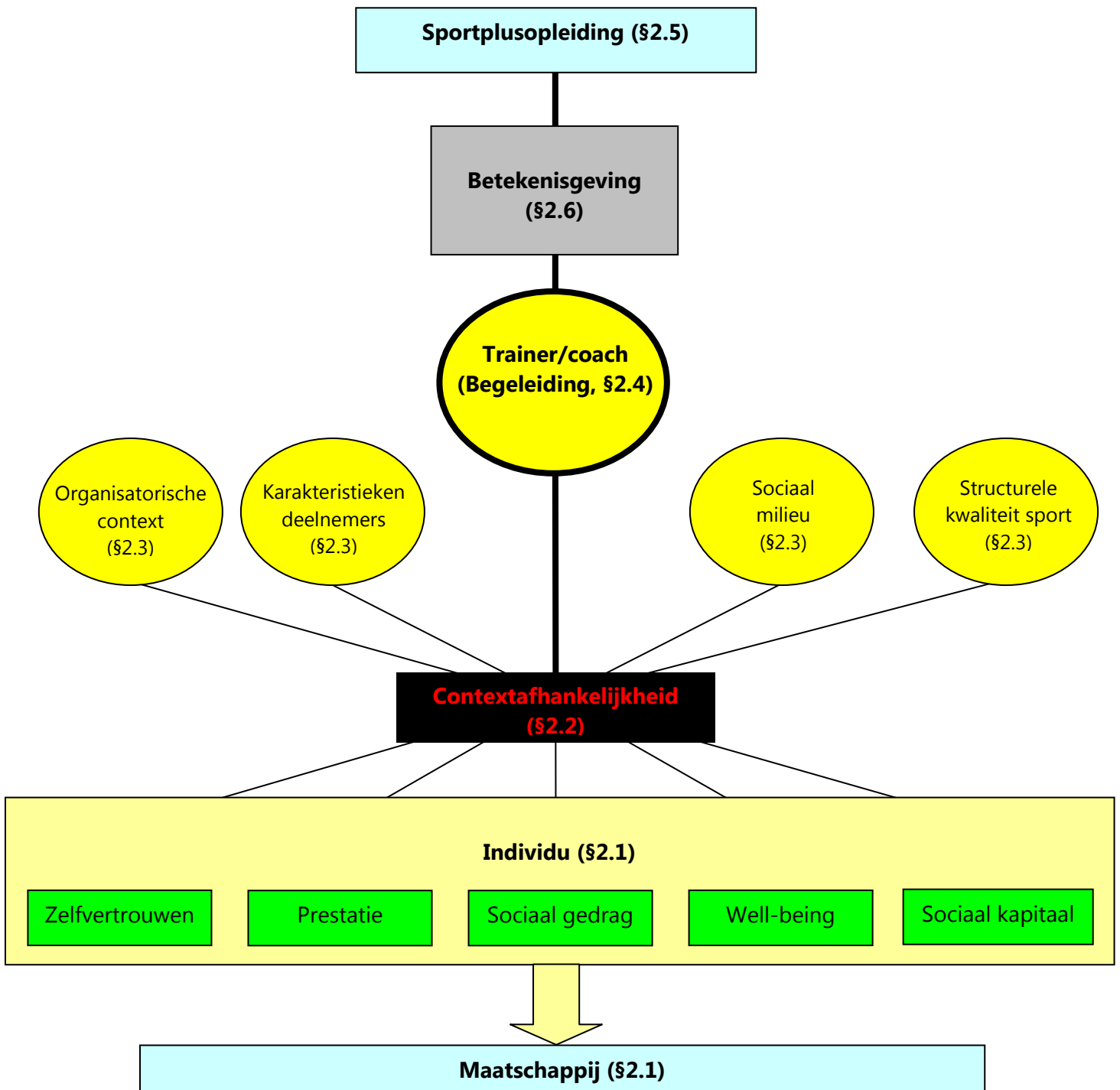
Met de zeven karakteristieken van het 'sensemaking' van Weick (1995) die hierboven beschreven zijn, is een kader neergezet waarin de resultaten van het onderzoek geanalyseerd kunnen worden. Het mag duidelijk zijn dat omgevingsfactoren, ervaringen uit het verleden en sociale interacties met andere individuen van invloed zijn op de betekenis die een trainer/coach geeft aan de opleiding. Met dit in het achterhoofd zullen de resultaten wel in de context van de desbetreffende trainer geplaatst moeten worden, voordat er eventuele persoonlijke en gedeelde betekenissen naar voren gehaald worden.

2.7 Samenvattend

In paragraaf 2.6 staat betekenisgeving centraal. De manier waarop betekenissen die trainers/coaches geven aan de sportplusopleiding en aan de verandering en competenties die hieruit voortvloeien wordt volgens Weick (1995) beïnvloed door verschillende factoren die zijn onder te verdelen in zeven karakteristieken. De betekenis die trainers/coaches aan de sportplusopleiding geven helpt te verklaren of en hoe trainers/coaches hierdoor veranderen en of een sportplusopleiding invloed uitoefent op de competenties van een trainer/coach. In paragraaf 2.5 is al beschreven wat de mogelijke uitwerking is van trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben gevolgd. De invloed van de opleiding op trainers/coaches werkt weer door op de contextuele factor begeleiding. In paragraaf 2.4 zijn enkele competenties, persoonlijke kenmerken en waarden beschreven waar een trainer/coach over zou moeten beschikken om invloed uit te oefenen op de positieve bijdrage die sport kan leveren op de persoonlijke ontwikkeling van het individu. In paragraaf 2.3 zijn ook andere contextuele factoren beschreven die hier invloed op uitoefenen. De contextafhankelijkheid (§2.2) is dus een belangrijk aspect om rekening mee te houden als het gaat om de daadwerkelijke invloed die sport kan uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling van het individu en daarmee de betekenis die sport kan hebben op de maatschappij, zoals beschreven in paragraaf 2.1.

Kortom, in de paragrafen 2.1 tot en met 2.3 is het proces beschreven dat leidt tot de maatschappelijke betekenis die sport *kan* hebben. Door de omvang en complexiteit van dit proces is in de paragrafen 2.4 tot en met 2.6 beschreven op welk deel van dit proces dit onderzoek zich richt. In de onderstaande figuur (4) is dit hoofdstuk schematisch weergegeven.

Figuur 4: Schematische samenvatting hoofdstuk

Bovenstaande figuur (4) is weergegeven om de besproken literatuur in dit hoofdstuk samen te vatten en schematisch weer te geven. Vanwege het interpretatieve karakter van dit onderzoek, zal dit schema in het vervolg van dit onderzoek niet worden gebruikt om aan de hand van de resultaten de literatuur te toetsen.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk komen de gebruikte methodes aan bod en het onderzoeksveld en de onderzoekspopulatie worden toegelicht. Tot slot komt kort de verwerking van de data naar voren en is beschreven hoe de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek zijn gewaarborgd.

3.1 Onderzoeksmethoden

3.1.1 Documentanalyse

Om inzicht te verkrijgen in de theorieën die centraal staan binnen de opleiding is gekozen voor een documentanalyse. De twee onderzochte opleidingen, 'Winnen in en door Sport' en 'Docent Weerbaarheid en Agressieregulatie', zijn in eerste instantie geanalyseerd op basis van eigen verstrekte materialen en uitgeschreven methodieken. Hierbij gaat het om algemene informatie over de opleiding, maar ook over de geschreven modules voor de opleiding. De analyse van deze documenten moet uiteindelijk een beeld schetsen van de verschillende competenties van de opleidingen en de theoretische onderbouwing hiervan. De documentanalyse is verder uitgewerkt in hoofdstuk 4. De documentanalyse is vervolgens gebruikt als input voor de observaties (zie bijlage 2) en als input voor het opstellen van de interviewtopics (zie bijlage 1).

3.1.2 Observaties

De observaties zijn met verschillende doelen uitgevoerd. Ten eerste om de context te bepalen waarin de trainer fungeert. Hoe groot is de groep? Welke leeftijdsgroep wordt getraind? Zijn er andere personen die invloed uit kunnen oefenen? Op de tweede plaats is tijdens de observatie gekeken naar de invloed van de opleiding. Vanuit de documentanalyse zijn mogelijke invloeden op de manier van training geven meegenomen, waar in de observaties op gelet is. Het gaat dan om de theorieën die aan de basis staan van de opleiding. Ook andere opvallende 'incidenten' tijdens de trainingen zijn in de observaties meegenomen. Daarnaast zijn de observaties voor de onderzoeker ook een manier geweest om vooraf al kennis te maken met de trainer, om de omgeving te leren kennen en de context waarin de trainer zich bevindt te verduidelijken. De onderzoeker is 'langs de lijn' aan het observeren. De rol en de aanwezigheid van de onderzoeker is telkens voorafgaand aan de training toegelicht aan de groep. Omdat de trainer voor het plaatsvinden van de observatie al is ingelicht over het doel, de context en het kader van het onderzoek bestond vooraf het risico dat trainers hun gedrag aanpassen tijdens de observatie, omdat ze weten waar de onderzoeker op let. Dit is een risico dat moeilijk ondervangen kan worden. De observaties zijn daarom ook vooral gebruikt als input voor de interviews die altijd na de observatie hebben plaatsgevonden. De trainers zijn in de interviews 'geconfronteerd' met handelingen tijdens de training die in verband kunnen worden gebracht met de opleiding. Door de link met de opleiding te leggen zijn de gegevens ook beter vergelijkbaar. Er is nog overwogen om tijdens de observatie videobeelden te maken, om vervolgens tijdens het interview de trainer te 'confronteren' met deze beelden. Hier is in overleg met de trainers van afgezien, omdat enkele trainers kwetsbare jongeren begeleiden. Bovendien wordt het risico groter dat de trainer of de groep zijn gedrag aanpast door de aanwezigheid van de camera.

3.1.3 Interviews

Zoals bij de documentanalyse en de observaties al is beschreven zijn deze twee onderzoeksmethodes vooral gebruikt als input voor de interviews. Specifieker is de documentanalyse gebruikt voor het opstellen van de interviewtopics en de observaties voor de link met de sportpraktijk. Het gebruik van

topcis geeft al enigszins aan dat is gekozen voor semigestructureerde diepte interviews. Er is gekozen voor deze manier van interviewen omdat de respondenten onder andere is gevraagd naar de betekenissen die ze geven aan de verschillende competenties en waarden uit de opleiding. Door het afnemen van diepte interviews heeft de onderzoeker de mogelijkheid om door te vragen om zo de dieper liggende betekenissen van de respondenten naar boven te krijgen. Het flexibele karakter van deze methode maakt het mogelijk voor de onderzoeker om op eigen inzicht de respondent te bevragen. Door het interview vooraf te structureren met topics is geprobeerd de rode draad van het onderzoek te bewaken. Daarnaast is de respondent 'geconfronteerd' met zijn gesignaleerde gedrag gedurende de geobserveerde incidenten. De interviews zijn op twee uitzonderingen (geen geschikte ruimte beschikbaar) na afgenomen in een afgesloten ruimte, zodat er geen invloed van buitenaf mogelijk was en er vrijuit gepraat kon worden.

3.2 Onderzoeksveld

Met behulp van de documentanalyse, observaties en interviews zijn trainers die bestaande sportplusopleidingen hebben afgerond (die gericht zijn op het aanleren van competenties om de opvoedende waarde van sport te kunnen verhogen bij jongeren) onderzocht en is empirische data verzameld (practice-based evidence). Dit onderzoek richt zich dus op sportplusopleidingen. Het gaat niet om de reguliere sportkaderopleidingen uit de georganiseerde sport.

Door onder andere NOC*NSF zijn in de afgelopen jaren verschillende specifieke sportkaderopleidingen geduid als 'good practice'. Sportplusopleidingen die goed beoordeeld zijn door de positieve ervaringen in de praktijk van de trainers. Uiteindelijk is er gekozen voor twee opleidingen. 'Winnen in en door Sport' van de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbalbond) en 'Docent weerbaarheid en agressieregulatie' van het KNKF (Koninklijke Nederlandse Krachtsport- en Fitnessfederatie) Er is gekozen voor twee opleidingen om het onderzoek af te bakenen. Met een keuze voor minder opleidingen kunnen er per opleiding meerdere trainers worden geïnterviewd, waardoor gegevens makkelijker te vergelijken zijn en er beter onderbouwde conclusies over de opleidingen kunnen worden getrokken. Om toch spreiding te creëren is er een keuze gemaakt voor een teamsport (voetbal) en een individuele sport (vechtsport). Overeenkomsten en verschillen tussen de twee opleidingen kunnen interessant zijn voor het opzetten van dergelijke opleidingen binnen andere sporten.

3.3 Onderzoekspopulatie

De groep respondenten bestaat uit trainers die één van de twee sportplusopleidingen hebben afgerond. In totaal zijn er twaalf trainers geïnterviewd, waarvan zes voetbaltrainers en zes vechtsporttrainers. Er is voor deze gelijke verdeling gekozen om een zo representatief mogelijk beeld te vormen van beide sportplusopleidingen. De geografische spreiding van de trainers is groot. Er zijn trainers geïnterviewd uit de regio Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Arnhem, Eindhoven en Enschede. Alle trainers hebben praktijkervaring als begeleider van jongeren in de sport. Tevens zijn alle geïnterviewde trainers zowel voor als na het volgen van de desbetreffende opleiding actief geweest als trainer van een groep jongeren. Het is daarom interessant om de trainers te bevragen naar de ervaringen met de opgedane kennis uit de opleiding die ze hebben toegepast in de praktijk en of ze zichzelf vinden veranderd door het afronden van de opleiding.

Via de docenten van de twee opleidingen zijn de contactgegevens van de trainers verkregen. De docenten van de opleidingen hebben alleen de contactgegevens van trainers doorgegeven, die in hun ogen vooruitgang hebben geboekt of waarvan ze weten dat ze nog actief bezig zijn met de materie. Bovendien hebben alle trainers op vrijwillige basis de opleidingen gevolgd.

3.4 Analyse

Alle interviews zijn opgenomen en letterlijk uitgewerkt. Vervolgens zijn alle interviews inclusief de observaties geïmporteerd in het softwareprogramma MAXQDA 10. Met behulp van dit programma is de data gecodeerd en onderverdeeld in vier verschillende hoofdcodes: 1) Vóór opleiding, 2) tijdens opleiding, 3) na opleiding, 4) en kwaliteiten van de trainer/coach. Deze codes zijn gebaseerd op de vooraf opgestelde interview topics en de uitkomsten van de interviews. Vervolgens is de gecodeerde data geëxporteerd waarna de resultaten zijn beschreven.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Door te beschrijven hoe het onderzoek is uitgevoerd, welke keuze is gemaakt binnen het onderzoeksveld en wat de kenmerken zijn van de populatie wordt inzicht verkregen in de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Toch zijn er punten waar rekening mee moet worden gehouden. Er is eerder al aangegeven dat er alleen trainers zijn geïnterviewd, waardoor de uitkomsten van dit onderzoek alleen gezien kunnen worden vanuit het perspectief van de trainer. Een ander punt is dat de geïnterviewde trainers niet willekeurig zijn benaderd voor het onderzoek. De benaderde trainers zijn bewust aangedragen door de docenten van de opleiding. Door in de uitvoer van het onderzoek rekening te houden met deze punten wordt betrouwbaarheid nagestreefd.

Om de validiteit van het onderzoek te waarborgen zijn alle interviews anoniem verwerkt. Namen van personen en sportverenigingen zijn gecensureerd. Voor de duidelijkheid is soms wel aangegeven of het om een voetbal- of vechtsporttrainer gaat. De KNVB en het KNKF zijn wel genoemd in het onderzoek, maar beide organisaties hebben aangegeven mee te willen werken aan dit onderzoek. Door het anoniem verwerken van de interviews voelen trainers zich wellicht vrijer om bepaalde uitspraken te doen, wat de validiteit weer ten goede komt. Doordat de onderzoeker ook vanuit een interpretatief perspectief kijkt worden er keuzes gemaakt in het verdere verloop van het onderzoek. Door het goed onderbouwen van deze keuzes en het helder maken van de interpretaties van de onderzoeker wordt bijgedragen aan de validiteit van dit onderzoek.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk geeft de resultaten van dit onderzoek weer. Zoals beschreven in de methodologie (H3) is er een documentanalyse uitgevoerd. Deze documentanalyse is input geweest voor de observaties en de interviewtopics. Bij twaalf trainers/coaches is geobserveerd tijdens een training, waarna ze geïnterviewd zijn. Dit hoofdstuk is op dezelfde wijze opgebouwd. Om een beeld te schetsen worden de onderzochte opleidingen beschreven. Vervolgens komen de opvallende punten uit de observaties aan bod. Tot slot worden de betekenissen van trainers/coaches weergegeven vanuit de resultaten van de interviews.

4.1 De opleiding in theorie

De twee onderzochte opleidingen van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) en de Koninklijke Nederlandse Krachtsport en Fitnessfederatie (KNKF) zijn al regelmatig genoemd. Om een beeld te schetsen van de onderzochte opleidingen zullen in dit hoofdstuk de belangrijkste aandachtspunten en gebruikte theorieën vanuit de twee opleidingen worden beschreven. De achterliggende theorieën kunnen in de analyse mogelijke verschillen tussen voetbal- en vechtsporttrainers verklaren.

4.1.1 'Winnen in en door Sport' (KNVB)¹

'Winnen in en door Sport' is een cursus die door de Haagse Hogeschool in samenwerking met de KNVB is ontwikkeld. Deze cursus wordt gezien als een toevoeging op de bestaande trainerscursussen en richt zich op jeugdtrainers en –coaches en de georganiseerde sport. 'Winnen in en door Sport' is gebaseerd op een tweetal psychologische theorieën, namelijk de sociaalcognitieve leertheorie (Bandura, 1977) en de Rationeel Emotieve Therapie (Ellis, 1962).

Het uitgangspunt van de sociaalcognitieve leertheorie is dat gedragsveranderingen in belangrijke mate bewerkstelligd kunnen worden door beïnvloeding van denkprocessen van mensen (Bandura, 1977). Methoden om te kunnen beïnvloeden zijn, volgens de sociaalcognitieve leertheorie, leren door te observeren, leren door overreding of leren door te imiteren. Het nadeel van de sociaalcognitieve leertheorie (Bandura, 1977) is dat er geen specifieke programma's zijn ontwikkeld waarmee bovenstaande competenties aangeleerd kunnen worden. De Rationeel Emotieve Therapie (RET) van Ellis (1962) heeft wel specifieke programma's en is verwant met de sociaalcognitieve leertheorie. De RET gaat er van uit dat een bepaalde gebeurtenis niet automatisch bepaalde gevoelens en gedragingen oproept. Het zijn de gedachten die je hebt over die gebeurtenis die voor een belangrijk deel bepalen hoe jij je voelt en gedraagt. Knaus (zie Diekstra et al, 1982) heeft met behulp van de RET het 4G schema ontwikkeld voor het basisonderwijs. In 'Winnen in en door Sport' wordt ook gebruik gemaakt van het schema dat er als volgt uit ziet:

Gebeurtenis (G1) + Gedachten (G2) = Gevoelens (G3) + Gedrag (G4).

Door aan de hand van een praktijkvoorbeeld het 4G schema in te vullen helpt het trainers de situatie waarin de jongere uit in het voorbeeld zich bevindt beter te begrijpen, zodat ze weten op welke manier ze in kunnen grijpen.

---

¹ Bron: Waardig en vaardig op het voetbalveld, omgaan met "afwijkend" gedrag, leerstof (KNVB).

Naast de sociaal-cognitieve leertheorie, de RET en het 4G schema maakt 'Winnen in en door Sport' gebruik van de opvoedingsstrategieën die voortkomen uit het programma Parenting through Change. Structureren is één van deze opvoedingsstrategieën. Het gaat erom dat er regels en routines zijn die worden uitgelegd en waar aandacht voor wordt gevraagd. Als een kind begrijpt waarom bepaalde regels er zijn en zich hierbij betrokken voelt, zal de kans groter zijn dat het zich daar aan houdt. Ten tweede is stimuleren van belang. Dus regelmatig gewenst gedrag opmerken en aanmoedigen of belonen. Aan de andere kant moet een trainer bij ongewenst gedrag het kind negeren. Als het ongewenste gedrag echter blijft aanhouden kan de trainer het kind een time-out geven en daarmee een kleine periode isoleren van de groep. Slechts bij hoge uitzondering mag er gebruik gemaakt worden van straffen.

Met bovenstaande theorieën wordt in 'Winnen in en door Sport' geprobeerd om de volgende sociale-, emotionele- en morele vaardigheden aan te leren:

- Bewust zijn van gevoelens, gedachten en gedragingen via waarnemingen;
- Effectief communiceren over gevoelens, gedachten en gedragingen;
- Emotionele en sociale problemen oplossen;
- Afspraken maken met zichzelf en elkaar, over de omgang in en rondom het veld, elkaar daarop aan te kunnen spreken en accepteren dat je wordt aangesproken door anderen.

4.1.2 'Docent Weerbaarheid en Agressieregulatie' (KNKF)²

De opleiding 'Docent weerbaarheid en agressieregulatie' is onderdeel van het gehele opleidingstraject; 'Tijd voor Vechtsport' ontwikkeld door het KNKF. Zoals de naamgeving al verraad richt de opleiding zich op het trainen van weerbaarheid en agressieregulatie met behulp van de vechtsport. Waar 'Winnen in en door Sport' zich richt op de georganiseerde sport richt de opleiding van het KNKF zich in eerste instantie op specifieke doelgroepen die behoefte hebben aan weerbaarheids- of agressieregulatietrainingen.

De theoretische strekking van de opleiding 'Docent weerbaarheid en agressieregulatie' is niet gebaseerd op de sociale wetenschappen, maar op de biologische wetenschap. Aan de hand van de achterliggende theorieën is agressie gedefinieerd als:

"Gedrag dat er op gericht is een medemens doelbewust een onaangename prikkel toe te dienen of er is sprake van gedrag dat de kans hierop doet vermoeden. Dit gedrag is afgestemd op het handhaven van het individu, al dan niet ten koste van een ander individu."

Problematiek binnen bovenstaande definitie wordt beïnvloed door verschillende factoren. Om deze factoren in beeld te krijgen is gebruik gemaakt van het Sociaal Ecologisch Perspectief (SEP) van Scholte (1991). De risicofactoren binnen het SEP zijn het gezin, de school, de vriendengroep en het individu zelf. Aangezien het kind de trainer alleen ziet bij de sportschool kan de trainer alleen invloed uitoefenen op de risicofactoren in het individu zelf. De conclusie is dan ook dat opleiding 'Docent weerbaarheid en agressieregulatie' zich richt op het beïnvloeden van het (negatief)zelfbeeld (Feldenkrais, 1979) van het individu.

Om invloed uit te oefenen op het (negatief)zelfbeeld van het individu zijn er een aantal factoren die een vechtsporttrainer zichzelf eigen moet maken en waar hij of zij rekening mee moet houden.

---

² Bron: Cursusinformatie t.b.v. de specialisatiecursus (traject 2) "Weerbaarheid & agressieregulatie", Tijd voor Vechtsport (KNKF).

Ten eerste is het van belang dat de trainer zich bewust is van de kwetsbaarheid van kinderen. Doordat onderwerpen als pesten, seksueel misbruik en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag aan de orde komen is er een risico dat het kind dit als te emotionerend of zelfs bedreigend kan ervaren.

Ten tweede is een goede pedagogische relatie van belang. De volgende richtlijnen worden gegeven voor trainers om een goede pedagogische relatie op te bouwen met de kinderen:

- verantwoordelijkheid nemen en gezag uitstralen;
- grenzen en regels stellen;
- duidelijkheid bieden;
- vriendelijkheid en enthousiasme uitstralen;
- actief luisteren en ingaan op gevoelens;
- aandacht hebben voor fundamentele levensbehoeften zoals veiligheid, verbondenheid en waardering;
- behoedzaam zijn in het aanraken van kinderen, zonder daarbij de spontaniteit te verliezen;
- een voorbeeldfunctie hebben.

Het vechtsportonderwijs vanuit de opleiding is gebaseerd op vier didactische principes:

- leren door te doen en te ervaren;
- leren door gevarieerde herhaling;
- leren door spel;
- leren van interactie met anderen.

De bovenstaande vier didactische principes worden verpakt in een themageoriënteerde lesaanpak. Er wordt gebruik gemaakt van 'ervaringsleren'. Kinderen worden met een probleem geconfronteerd, waar ze eerst zelf een oplossing voor moeten zoeken. Het is de taak van de trainer om uiteindelijk met aanwijzingen gezamenlijk met de kinderen tot een juiste oplossing te komen. Op deze manier gaan de kinderen op een actieve manier om met weerbaarheidproblemen door gebruik te maken van de vechtsport.

4.1.3 Vergelijking

Beide opleidingen zien zichzelf als aanvullende cursussen van reguliere trainersopleidingen. Beide opleidingen zijn specifiek gericht op de omgang met kinderen of jongeren. Het verschil zit hem ten eerste in de achterliggende theorie. Sociale wetenschap en biologische wetenschap. In dit onderzoek zijn de achterliggende theorieën slechts gebruikt om gebeurtenissen tijdens observaties en uitspraken in interviews te linken aan de sportplusopleiding. Bij de analyse van de resultaten wordt gebruikt gemaakt van de theorieën die zijn beschreven in het theoretisch kader (H2). Een tweede verschil tussen beide opleidingen is de doelgroep van de trainers/coaches. De KNVB opleiding is gericht op de georganiseerde sport terwijl de KNKF opleiding gericht is op specifieke doelgroepen. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt er daarom bij opvallende verschillen en/of overeenkomsten een scheiding gemaakt tussen voetbal en vechtsport.

4.2 De opleiding in praktijk

Om een beeld te krijgen over de manier van training geven van de onderzochte trainers/coaches, zijn er tien observaties uitgevoerd. In deze observaties is gekeken naar de samenstelling van de groepen, de omgang met de kinderen, de indeling van de training en de manier waarop de trainer/coach aanwijzingen geeft. Daarnaast is er aan de hand van de documentanalyse naar aandachtspunten vanuit de opleiding gekeken en de invloed daarvan op de training. In deze paragraaf is beschreven wat de resultaten waren van de algemene punten en wat de invloed van de opleiding is geweest. Door het verschil tussen de sporten zijn de resultaten per sport weergegeven.

4.2.1 Voetbal

Algemeen

Bij alle voetbaltrainingen gaat het om de jongste jeugd (F en E pupillen). Trainers benadrukken ook tijdens de training dat iedereen lekker bezig moet blijven. "Gewoon lekker voetballen" wordt door meerdere trainers geroepen. De trainingen worden afgewerkt in een vriendelijke en gemoedelijke sfeer waar ouders rustig langs de kant staan en zich niet bemoeien met wat er op veld gebeurt. De trainingen zijn gestructureerd en gedisciplineerd en er is vrijwel geen tegenspraak van de pupillen. Één geobserveerde training verloopt onrustiger, dit komt ook omdat het een grote groep is waar die dag maar 1 trainer op staat.

Vrijwel alle trainingen zijn op dezelfde manier opgebouwd. Na een gezamenlijke warming-up worden er veel estafettes gedaan met bal om het spelelement erin te houden. Vervolgens zijn er veel verschillende partijvormen, zodat de pupillen veel de bal aanraken.

Alle trainers benaderen de kinderen individueel als dit nodig is. Er is erg veel persoonlijke aandacht. Vaak zijn de aanwijzingen motiverend ("kom op!" "goed zo!"). Tactische aanwijzingen worden niet gegeven de kinderen moeten zelf nadenken waar ze staan. Er wordt af en toe een technische aanwijzing gegeven maar de trainers doen dan zelf voor wat ze bedoelen, zodat de kinderen het na kunnen doen.

Invloed opleiding

In de documentanalyse is al naar voren gekomen dat het 4G model een belangrijk onderdeel vormt van de sportplusopleiding van de KNVB. Tijdens de training is niet te zien of een trainer dit model toepast. Gedurende de observatie zijn er door de onderzoeker daarom gebeurtenissen genoteerd waar het 4G model op toepasbaar is. In de interviews zijn de trainers geconfronteerd met deze gebeurtenissen.

Tijdens de observaties komt het gebruik van effectieve opvoedingsvaardigheden (structureren, stimuleren, negeren en isoleren) regelmatig terug. Vooral gebruik maken van structuur valt op. Kinderen moeten zich vooraf melden, moeten snel bij elkaar komen, gaan op lijn zitten of in een kring om de trainer heen. Daarnaast maken de geobserveerde trainers ook veel gebruik van stimuleren. De positieve benadering is duidelijk merkbaar tijdens de trainingen. De trainers geven veel complimenten bij goede acties van de pupillen. Als er een aanwijzing wordt gegeven benadrukken ze ook eerst hetgeen dat goed ging, voordat ze uitleggen wat er 'beter' kan. Vrijwel alle trainingen verliepen zonder problemen. Negeren en isoleren zijn ook maar door één trainer toegepast. Een pupil is erg vervelend en doet de oefeningen niet serieus genoeg mee. De trainer negeert eerst het gedrag, maar als het kind door blijft gaan besluit de trainer het kind een paar minuten aan de kant te zetten.

4.2.2 Vechtsport

Algemeen

De samenstelling van de groepen bij de vechtsporttrainingen zijn gevarieerd. Er zijn groepen met kinderen van 6 tot 11 jaar, 11 tot 15 jaar, 15 tot 18 jaar en algemene trainingen waar jong (14) en oud (25+) gezamenlijk trainen. Bij iedere training valt de discipline op. Vooraf wordt de trainer begroet en is er een korte uitleg van wat er die dag gaat gebeuren. Ondanks de discipline is er wel ruimte voor een lach en ontspanning.

Bij iedere vechtsporttraining wordt er gestart met een gezamenlijke warming-up en afgesloten met sparren. De kern van de trainingen is erg verschillend. Er is aandacht voor conditie, stoottechnieken, trapttechnieken en voetenwerk. Er wordt met het indelen van groepjes wel rekening gehouden met de niveaueverschillen.

Bij alle trainingen is er individuele aandacht van de trainer. Er worden vooral veel technische aanwijzingen gegeven. Wel altijd met een positieve benadering. De trainers geven eerst aan wat er goed gaat en geven vervolgens een aanwijzing waardoor het nog beter kan.

Invloed opleiding

In de documentanalyse is al naar voren gekomen dat het opbouwen van een goede pedagogische relatie en het gebruik van bepaalde didactische uitgangspunten van belang is. Alle trainers stralen gezag uit. Het is goed te merken dat er respect is voor de trainer. Het is niet duidelijk welke regels er binnen een groep opgesteld zijn, maar het lijkt erop dat deze duidelijk zijn door de structuur en discipline die er in alle sportscholen heerst. Alle trainers zijn erg enthousiast tijdens de trainingen en benaderen de jongeren op een positieve en vriendelijke manier.

De sportplusopleiding van het KNKF is in eerste instantie gericht op speciale doelgroepen. Vier van de vijf observaties zijn uitgevoerd bij reguliere trainingen. Er zijn echter wel jongeren binnen deze groepen die zijn doorgestroomd vanuit vechtsporttrajecten voor de speciale doelgroepen. Algemene pedagogische en didactische punten zijn daarom wel opgevallen. Het luisteren naar gevoelens en de link leggen met het leven is echter minder terug gekomen tijdens de trainingen. Één van de geobserveerde trainingen was hier een uitzondering op. Deze training stond wel in het teken van een speciale doelgroep. In deze training werd door de trainer wel vaker de link gelegd tussen vechtsport en het leven. Wat zijn je grenzen in de sportschool? Wat zijn je grenzen tijdens het uitgaan? De aandachtspunten vanuit de opleiding waren tijdens deze training beter te observeren.

4.2.3 Vergelijking

Ondanks dat voetbal en vechtsport twee verschillende sporten zijn, zijn er wel punten die trainers terug laten komen in de trainingen. Structuur en discipline tijdens de trainingen komt terug. Daarnaast geven trainers in beide sporten veel individuele aandacht aan de kinderen uit de trainingsgroep. Tot slot is de positieve benadering bij iedere vechtsporttrainer en voetbaltrainer terug te zien. Er worden veel complimenten gegeven en bij een verbeterpunt wordt door de trainer eerst verteld wat er goed gaat.

4.3 Betekenisgeving aan de opleiding

Er zijn twaalf interviews afgenomen. Na het afnemen van de interviews zijn deze gecodeerd. Door een koppeling te maken tussen verschillende codes zijn de thema's tot stand gekomen. Deze paragraaf geeft de betekenissen weer die de ondervraagden toekennen aan de verandering die ze wel of niet hebben doorgemaakt als trainer/coach door invloed van de sportplusopleiding. En welke betekenissen ze geven aan de aangedragen competenties uit de sportplusopleiding. Deze worden ondersteund door toepasselijke citaten uit de interviews. Er komen in deze paragraaf vier thema's aan bod: 1) de betekenissen van de respondenten vóór de sportplusopleiding, 2) de betekenissen van de respondenten tijdens de sportplusopleiding, 3) de betekenissen van de respondenten na de sportplusopleiding en 4) de betekenissen die de respondenten geven aan de kwaliteiten van een trainer/coach.

4.3.1 Vóór de sportplusopleiding

Om te achterhalen of de trainers/coaches zichzelf vinden veranderd, door deelname aan de sportplusopleiding, is het van belang om te weten in welke situatie de trainers/coaches zich bevonden vóór ze aan de opleiding begonnen. In deze deelparagraaf wordt daarom beschreven wat voor verleden de respondenten hebben als sporter of trainer/coach, welke opleidingen ze hebben gevolgd,

op welke manier ze in aanraking zijn gekomen met de sportplusopleiding, met welke verwachtingen ze aan de opleiding zijn begonnen en op welke manier ze al actief waren op sociaalpedagogisch gebied.

Verleden als sporter of trainer/coach

Alle respondenten hebben een verleden als sporter. De meeste zijn al op jonge leeftijd begonnen. De stap van sporter naar trainer/coach wordt beschreven als een geleidelijke en logische stap. Sommige respondenten kunnen zich ook niet meer goed herinneren wanneer ze precies training zijn gaan geven. Als sporter wordt je gevraagd en als je er gevoel voor hebt ga je zelf ook training geven. Een vechtsporttrainer beschrijft het als volgt:

"Ik geef al les vanaf mijn 15^e jaar. (...) Hoe is dat een beetje gekomen? Op een gegeven moment als je wedstrijden vecht en je doet het goed dan word je een beetje fan van de club. Ik had het geluk dat mijn trainer in der tijd mij de kans gaf om les te geven. Daar ben ik hem nog altijd dankbaar voor."

Andere opleiding

De opleidingen die de respondenten hebben gevolgd voor de sportplusopleiding zijn divers. Er zijn respondenten die nog nooit een andere opleiding of cursus voor trainers/coaches hebben gevolgd. Andere respondenten hebben 1-daagse cursussen gevolgd of een reguliere opleiding vanuit de sportbond. Vrijwel alle respondenten geven aan dat een opleiding of cursus uit het verleden vooral gericht was op de techniek en tactiek van de sport en niet op het pedagogische vlak. Dit gegeven wordt bevestigd door de volgende voetbaltrainer:

"Vooral technisch. Niet zozeer op omgaan met kinderen of zo. Dat is denk ik ook iets van de laatste jaren, dat kinderen betrokken worden binnen de vereniging en dat verenigingen subsidies krijgen."

Kennismaking

Alle respondenten zijn benaderd om deel te nemen aan de sportplusopleiding. Ze hebben zich niet zelf ingeschreven en niet uit zichzelf contact gezocht. In de meeste gevallen was de sportplusopleiding ook niet bekend bij de respondenten. Er is hier wel een verschil tussen vechtsport en voetbal. De vechtsporttrainers zijn vaker direct benaderd door de sportbond (KNKF). Terwijl voetbaltrainers via de clubvoorzitter of een betrokkene uit het clubbestuur zijn gevraagd. De eerste reactie bij de respondenten was in de meeste gevallen positief. Een enkeling moest twee keer nadenken voordat deelname een feit was. Dit blijkt uit de reactie van deze respondent:

"Ik ben gevraagd door KNKF eigenlijk. Die zochten sportscholen, die mee wilden gaan in het project. In het begin had ik tja... Ik heb het al zo druk, maar ik heb het toch gedaan en het balletje is gaan rollen."

Verwachting

Het grootste deel van de respondenten zegt dat ze er blanco in zijn gestapt en het vooral op zich af hebben laten komen. Zo ook de volgende voetbaltrainer:

"Ik ging er echt met open vizier in eigenlijk. Van nou, kom maar op ik ben benieuwd."

Toch zijn niet alle respondenten er blanco ingestapt. Een enkeling zag het als een kans om een verdiepingsslag te maken in het werken met jongeren. Een manier om kennis op te doen over de omgang met jongeren en speciale doelgroepen. Met name de rol die sport hierin speelt en kan spelen was voor sommige respondenten een aspect, waarvan ze verwachtten het terug te zien in de opleiding. Dit komt naar voren bij de volgende vechtsporttrainer:

"De mogelijkheden om wat je doet met jongeren te verbreden. Dat je dan echt didactisch en pedagogisch bezig bent met vechtsport."

Activiteiten op sociaalpedagogisch gebied

Enkele respondenten waren, nu ze erop terugkijken voorafgaand aan de sportplusopleiding al bezig op sociaalpedagogisch gebied. Ze waren zich hier alleen niet bewust van en noemde het anders, zo blijkt uit antwoord van deze vechtsporttrainer:

"We wisten eigenlijk allemaal al dat boksen goed is voor de jeugd op straat, want dan zijn ze van straat, ze blowen, ze roken en ze drinken niet en ze kunnen de agressie kwijt, zo noemden wij het."

Het inzetten van sport op bovenstaande manier komt meer naar voren in interviews met vechtsporttrainers. Uit die interviews komt naar voren dat ze al meer bewust waren van de 'kracht' van vechtsport. Voetbaltrainers hadden vooraf minder het idee dat ze op sociaalpedagogisch gebied al goede dingen aan het doen waren. Een enkeling geeft wel aan dat ze het gevoel hadden kinderen beter aan te voelen dan collega trainers. Dit blijkt uit antwoord van deze respondent:

"Ik denk dat het belangrijk is dat ik, voordat ik aan die opleiding begon vanuit mezelf al zoiets had: op het moment dat je met jongeren in contact komt, op het moment dat je met jongeren het gesprek aangaat, is het erg belangrijk dat je met ze praat noem ik dat."

4.3.2 Tijdens de sportplusopleiding

Om de betekenis te achterhalen die trainers/coaches geven aan de sportplusopleiding is het van belang om te weten wat ze van de sportplusopleiding vonden. In deze deelparagraaf wordt beschreven welke pluspunten en minpunten de trainers/coaches konden benoemen. Doordat de voetbal en vechtsport opleidingen van elkaar verschillen worden de resultaten in deze deelparagraaf apart beschreven.

Voetbal

De respondenten die de sportplusopleiding van de KNVB hebben gevolgd vonden de opleiding vooral leuk. Het aspect dat de opleiding zo leuk maakt is volgens de meeste respondenten het feit dat je door de leerstof en de bijeenkomsten anders gaat nadenken over dingen. Respondenten bekeken het omgaan met jeugd tijdens de opleiding vanuit een ander perspectief. Dit blijkt uit antwoorden van verschillende respondenten:

"Deze cursus kan je echt absoluut dwingen om anders te gaan denken over zaken."

"Bijvoorbeeld de 4-G's iets heel simpels bijvoorbeeld is wel leuk om over na te denken."

Niet alle respondenten hadden het idee, dat ze anders gingen nadenken over zaken. Dit is geen minpunt geweest van de opleiding. Deze respondenten kwamen tijdens de opleiding juist herkenningspunten tegen en vonden dat prettig, omdat ze een soort bevestiging kregen dat ze al op een goede manier training geven. Zo zegt een respondent het volgende:

"Ik heb de cursus meegekregen. Ik heb daar heel veel raakvlakken gehad met wat ik al deed. Dat was wel leuk dat ik meer een bevestiging kreeg van nou P. je bent op de goede weg."

Buiten bovenstaande veel genoemde positieve opvattingen over de sportplusopleiding zijn er door de respondenten ook andere positieve punten benoemd. Ten eerste het feit dat je een certificaat krijgt, omdat op die manier de sociaalpedagogische competenties worden erkend. Ten tweede de aandacht voor de omgang met scheidsrechters en ouders, omdat op deze manier het totale pakket aan bod komt.

Een minpunt van de sportplusopleiding, dat vaker genoemd wordt door de respondenten is het gemis aan aandacht voor specifieke doelgroepen. Met specifieke doelgroepen bedoelen de respondenten voornamelijk kinderen met ADHD of autisme en hoe ze hiermee om moeten gaan. Een respondent zegt bijvoorbeeld:

"Kinderen die bijvoorbeeld ADHD hebben dat is een punt. Het is niet heel duidelijk belicht in die opleiding. (...) Daar zou ik wel meer over willen weten. Ik heb weleens kinderen gehad die ADHD hebben, nou hoe moet je daarmee omgaan?"

Aansluitend op bovenstaand punt missen enkele respondenten ook meer diepgang in het verschil van omgang met verschillende leeftijdsgroepen. Dit aspect is wel aan bod gekomen in de opleiding, maar het soms wat verder toegelicht mogen worden. Een ander minpunt en een tip die door meerdere respondenten wordt gegeven is het gebruik van videomateriaal. Respondenten hebben het gevoel dat casussen met behulp van beeldmateriaal of acteurs beter te linken zijn met de praktijk waar de respondenten zelf mee te maken hebben. Dit wordt bevestigd door de volgende respondent:

"Ik ben iemand die een grote aanhanger is van beeldmateriaal. En dat heb ik wat gemist. Op het moment dat je een gesprek met een jongere bespreekt zou het fantastisch zijn als je daar beeldmateriaal bij hebt, want dat kan zo verhelderend werken."

Vechtsport

De respondenten die de sportplusopleiding van het KNKF hebben gevolgd vonden het vooral confronterend. Confrontatie wordt door de respondenten wel beschouwd als een positief punt van de opleiding. Zo zegt de volgende respondent:

"Je moet je zelf natuurlijk ontzettend onder de loep nemen, want eerst bekijk je het door die bril en dan zet je een andere bril op. Het is soms voor jezelf als trainer ook wel confronterend."

Het bovenstaande antwoord komt van een trainer die voor de opleiding nog niet bewust bezig was met de doelgroepen, waarvoor het KNKF de trainers opleidt. Trainers die al wel ervaring hadden met de doelgroep zien de confrontatie bij zichzelf minder, maar beoordelen het wel als een positief punt van de opleiding voor de andere deelnemers. Zo blijkt uit antwoord van de volgende respondent:

"Doordat we met zijn allen samenwerkten en rollenspellen spelen en elkaar letterlijk confronteren, daar was het voor sommigen best wel pittig, omdat je het nooit had meegemaakt. Daardoor stoom je elkaar klaar voor de doelgroep, waar je mee te maken krijgt."

Naast de confrontatie die aanwezig is in de opleiding, benadrukken de respondenten ook dat ze de opleiding als plezierig en leuk hebben ervaren. Bovendien waren er voor enkele respondenten wel herkenningspunten. Enkele respondenten kwamen er tijdens de opleiding achter dat ze zelf al bezig waren met aspecten waar de opleiding op insteekt. Door de opleiding kunnen ze nu beter benoemen wat ze doen. Zo zegt een respondent:

"Nogmaals dingen benoemen die je eigenlijk al wist, die je onbewust deed en die je zelf nog geen naam kon geven en nu wel. Dat is het grootste pluspunt van de hele opleiding."

Het laatste pluspunt dat door het grootste deel van de respondenten wordt genoemd, is de omgang met andere trainers tijdens de opleiding. Door deelname aan de opleiding komen trainers in aanraking met collega's, hierdoor worden ideeën uitgewisseld en wordt het netwerk groter en sterker. De respondenten geven aan van elkaar te leren:

“Ervaringen van elkaar, als je met 10 trainers om de tafel zit komt er altijd wel iets zinnigs uit. Dat was ook wel leuk met andere trainers. Ervaringen delen en echt van elkaar leren. (...) Kortom een prettige ervaring.”

Dit pluspunt wordt versterkt, doordat de trainers die in één opleidingsgroep samenkwamen ook vanuit diverse vechtsportdisciplines afkomstig zijn. Hierdoor wordt de leerstof van de opleiding vanuit verschillende perspectieven bekeken en komen er ideeën boven tafel waar een trainer eerder nog nooit van had gehoord.

De diepgang die in de opleiding zit en de focus die wordt gelegd op weerbaarheid en agressieregulatie is door de meeste respondenten goed ontvangen. Er zijn echter ook enkele respondenten die op sommige momenten vonden dat er juist teveel diepgang in zat. Dit blijkt uit antwoord van deze respondent:

“Op een gegeven moment ging het zo diep. Dat was echt bijna psychologisch, toen haakte ik een beetje af, met theorie en piramides, dan laat ik gewoon los. (...) Ik ben sportdocent, ik ben bokstrainer.”

De meningen zijn hier overigens wel over verdeeld. Andere respondenten vonden de diepgang juist leuk en hadden zelfs nog meer willen weten:

“Ik vond het een beetje kort en ik had nog meer diepgang willen hebben. Maar dat komt later hé. Dat is omdat ik het zelf heel leuk vind.”

Het laatste minpunt dat wordt genoemd heeft met de organisatie eromheen rondom de uiteindelijke doelgroep van de trainers van doen. De opleiding van het KNKF leidt trainers op om naast verbetering van het reguliere aanbod ook te gaan werken met speciale doelgroepen zoals jeugdzorg. Hier zegt een respondent over:

“Ze hadden aan de voorkant wel meer de structuur van het hele jeugdzorgconcept meer helderheid kunnen geven. Want jeugdzorg dat heb ik ook van horen zeggen. Ik weet niet hoe de aanvragen en subsidieregelingen lopen. Daar hadden ze wel een duidelijk beeld bij kunnen geven in een organogram of zo.”

Bovenstaand minpunt is wel meer van toepassing op de specifieke opleiding van het KNKF.

4.3.3 Na de sportplusopleiding

Er is beschreven in welke situatie de respondenten zich vóór de sportplusopleiding bevonden en welke ervaringen ze tijdens de sportopleiding hebben gedaan. Als vervolg hierop zal in deze deelparagraaf worden beschreven wat respondenten na de sportplusopleiding hebben meegenomen. Zowel in het algemeen, in de benadering en omgang met jongeren en in de invulling van trainingen. Daarnaast is gevraagd of de respondenten zien dat een eventuele veranderde manier van training geven werkt bij de jongeren.

Algemeen

In het algemeen zien zowel voetbal als vechtsporttrainers de sportplusopleiding achteraf als een ‘trigger’ moment. Door de leerstof en de interactie zijn de trainers/coaches zich bewuster geworden van wat er allemaal speelt. Trainers/coaches denken bewuster na over gebeurtenissen. Een voetbaltrainer bevestigt dit door het model van de 4G’s te noemen:

"Bijvoorbeeld de 4G's, iets heel simpels is wel leuk om over na te denken. (...) Noem eens een praktijksituatie en wat gebeurde er en wat deed dat met het gedrag van het kind en wat was het gevolg daarvan. Dat was wel leuk en ook goed om over na te denken."

Naast het bewuster nadenken over gebeurtenissen krijgen de respondenten ook het besef dat niet iedereen vanuit hetzelfde perspectief kijkt. Waardoor trainers/coaches zelf ook gebeurtenissen vanuit een ander perspectief gaan bekijken. Dit blijkt uit antwoord van deze vechtsporttrainer:

"Dat is een nieuw woord dat ik heb geleerd. Diafragma. Iedereen leeft in een bepaalde lijst. Dus door die cursus ben je ook uit die leest gestapt heb je ook geleerd dingen op een andere manier te benaderen een andere denkwijze."

Een punt wat specifiek door vechtsporttrainers wordt genoemd is het kunnen benoemen van dingen. Achteraf blijkt dat enkele respondenten al op een goede manier bezig waren met de jongeren. Na de opleiding kunnen ze er echter een naam aan geven en ook aan buitenstaanders laten zien waar ze mee bezig zijn. Een respondent zegt hierover:

"Ik bedoel die trainingen ook, dat doen we al 30 jaar lang. We zijn al 30 jaar in deze probleemwijk met jongeren met gedragsproblemen. Maar nu kunnen we het benoemen. Er schijnt een ander licht op en nu zeg je ook kijk daarom doen we dit!"

Zowel de voetbaltrainers als de vechtsporttrainers zijn zich er wel bewust van dat het volgen van de sportplusopleiding geen garantie vormt voor verbetering. De opleiding geeft wel handvatten waar je mee verder kan, maar je moet er wel je eigen invulling aan geven. Het afronden van de sportplusopleiding wordt door meerdere respondenten gezien als een stukje persoonlijke verrijking. Wat je er uiteindelijk mee doet ligt aan jezelf. Onderstaande antwoorden van respondenten verduidelijken dit:

"Je hebt wel instrumenten maar je moet er zelf wat van maken. Er is alleen geen model dat je erop kan plakken. Was het maar waar. (...) Ieder individu met zijn eigen problematiek vergt iets uit verschillende hoeken en daar ga je mee aan de slag. Dat is hoe ik er nu over denk." (vechtsport)

"Uiteindelijk is het een stuk persoonlijke verrijking geworden die niet binnen de club een vervolg heeft gehad." (voetbal)

Tot slot is er nog een punt dat door de voetbaltrainers is meegenomen uit de opleiding. Het gaat niet om winnen of verliezen. Plezier is het belangrijkste en focus op winnen en verliezen werkt niet positief bij jongeren. Een respondent verwoordt dit als volgt:

"Vanuit de opleiding wordt mooi aangeboden dat het niet gaat om winnen en verliezen, maar het gaat om winst boeken, dat is een prachtige term en die zou ik iedereen onderschrijven."

Benadering en omgang jongeren

De handvatten die beide sportplusopleidingen bieden voor de omgang met jongeren verschillen (andere doelgroep). De resultaten voor vechtsport en voetbal worden daarom apart beschreven. Alle vechtsporttrainers onderstrepen dat het fysieke aspect van vechtsport niet meer het belangrijkste is. Niet alleen fysiek moet je trainen maar ook mentaal en sociaal. Respondenten zeggen hierover:

"De mentale coaching komt nu ook naar voren. De mentale coaching is niet alleen qua sport gericht, maar ook gedragsverandering van jongeren. Gedragverandering is niet alleen om beter te presteren in de sport. Gedragsverandering kan ook op het vlak van maatschappelijk en school, relaties, kennis, alles."

"Dat is wel een eye-opener geweest het sociale en ook het pedagogische."

Vechtsporttrainers geven aan dat ze geleerd hebben om de sport te gebruiken om jongeren gevoelens uit te laten drukken. Op die manier kan een trainer situaties tijdens een training vertalen naar een situatie in het leven buiten de sport. Zo zegt een respondent:

"Wij proberen juist te praten en na laten denken wat gebeurt er met me als ik een tik krijg. Wat doe ik ermee, krijg je tunnelvisie of blijf je rustig? (...) En zo zijn er 20 stappen nog te gaan."

Enkele vechtsporttrainers geven aan dat de opleiding heeft geholpen om de link te leggen met het leven buiten de sport. Een belangrijk punt hierbij is dat je als trainer niet alles voor de jongere gaat invullen. Hij of zij moet zelf nadenken over wat ze voelen en de trainer kan waar nodig sturen. Dit blijkt uit antwoord van deze respondent:

"Wat heel belangrijk is, is dat je leert ook als trainer, je geeft jongeren handvatten. Je moet niet alles voor blijven kauwen of voor ze op gaan lossen, dat was wel een rode lijn en dat vond ik wel leuk en belangrijk."

Zoals eerder al bij de algemene punten is beschreven, geven voetbaltrainers aan dat ze geleerd hebben dat focus op resultaat (winst) niet goed werkt. Dit wordt versterkt door een focus op positieve benadering van jongeren. Een respondent verwoordt het als volgt:

"Fouten hebben we niet eigenlijk, alleen verbeterpunten."

Een ander punt dat door de meerderheid van de respondenten wordt aangehaald is het bieden van structuur. De respondenten zeggen dat er in de opleiding veel aandacht is geweest voor het aanbrengen van structuur in trainingen, rondom wedstrijden en binnen het team. Vanuit de opleiding is geleerd dat structuur de basis vormt voor juiste omgang binnen het team. Een respondent ligt dit toe:

"Structuur dat hebben kinderen nodig. Kinderen moeten zich hier altijd melden. Bijhouden wie er wel en wie er niet is en aan het eind zeg ik dat ze een hand moeten geven aan de trainer. Dat werkt prima, het is een leuke en fijne manier. Het is een voetbalfeest eigenlijk."

Onder structuur valt ook de manier waarop de trainer/coach met jongeren communiceert. Enkele respondenten geven aan dat ze hebben geleerd om de waarom? Vraag uit de weg te gaan. Door heldere vragen te stellen komt het probleem sneller naar boven. Een ander belangrijk punt dat hierop aansluit is het gebruik van kindertaal. Vooral bij de jongste jeugd (F-pupillen) moet een trainer geen gebruik maken van voetbaltechnische termen, maar vooral motiveren. Enkele respondenten zeggen over deze punten het volgende:

"Dan vroeg ik waarom wordt je boos? Ja daarom! Dan kan je beter zeggen wat maakt je nou zo boos? Toen moest hij denken en zegt hij: Mijn vader staat te schreeuwen langs de kant. Daar kan ik wat mee."

"Kinderen in hun taal aanspreken. Om een voorbeeld te geven je moet aan kinderen vragen kun jij nou eens aangeven hoe je het zou doen? Dat doe ik regelmatig de kinderen zelf mee te laten praten en denken."

Ook voor omgaan met ongewenst gedrag hebben de trainers tools meegekregen tijdens de opleiding. Een punt dat meerdere malen naar voren komt is de 'time-out':

“Dat heb ik ook geleerd op de cursus dat je ze een time-out geeft, een rondje laat lopen of aan de kant zetten en wacht maar 3 minuten, dan kom ik daarna bij ze terug en als je afgekoeld bent kom je maar terug.”

Respondenten geven aan dat dit een goede manier is om te laten zien aan de groep dat ongewenst gedrag niet getolereerd wordt. Bovendien hebben de kinderen snel spijt van hun gedrag als ze merken dat ze daardoor niet alles mee mogen doen van de training.

Over het algemeen zijn er na de opleiding wel dergelijk punten die door trainers/coaches worden gebruikt in de benadering naar kinderen. Enkele respondenten vragen zich wel af, of ze dit allemaal doen door het volgen van de cursus of dat ze het al deden:

“Je pikt toch dingen op waardoor je anders met kinderen omgaat dat is het meer. Als je ziet dat een kind buiten de pas loopt, dat je toch even naar het kind toe gaat en daar wel mee in gesprek gaat. (...) Het is moeilijk om te achterhalen in hoeverre dat komt door zo'n cursus, maar het zijn wel zaken waar je dan over na gaat denken.”

Invulling van trainingen

Omdat vechtsport en voetbal erg verschillende sporten zijn worden ook de resultaten over de invulling van de training per sport weergegeven. Verschillende vechtsporttrainers geven aan dat de fysieke oefeningen die ze doen niet anders zijn na de opleiding. Het verschil is de naam die na de opleiding geven aan de oefening. Respondenten geven aan dat ze nu werken met metaforen en ze hangen thema's aan de oefeningen en trainingen. Zo zegt een respondent:

“Weet je, bepaalde dingen hoe je dingen moet benoemen voor kinderen. Een metafoor maken, kijk wat in de boksring gebeurd kom je ook tegen op het schoolplein of in de klas. En die gevoelens hebben wel degelijk met elkaar te maken.”

De respondenten geven niet alleen aan dat de trainingen in een nieuw jasje zijn gestoken. Andere respondenten geven duidelijk aan dat ze nieuwe oefenvormen hebben geleerd, waar ze normaal niet aan gedacht zouden hebben. Het gebruik van ademhalingsoefeningen was voor enkele vechtsporttrainers ook nieuw. Dit blijkt uit antwoorden van de volgende respondenten:

“We hebben veel spelvormen gedaan, waar ik normaal nooit achter zou komen. We hebben ballen, zwemboeien gebruikt. Je krijgt een hele andere manier van lesgeven en ook een hele andere kijk. Wat het binnen je club attractiever maakt.”

“Een goed voorbeeld was de ademhalingstraining met Arnold van der Leyde weet je? Ja, dat zijn dingen daar ga je toch wel op letten.”

Het meest genoemde punt door de voetbaltrainers is het werken in kleine groepjes. Als de omvang van de begeleiders het toelaat merken trainers dat een training veel soepeler loopt als er in kleine groepjes wordt gewerkt. De volgende respondent onderstreept het belang van kleine groepjes op de training:

“Wat ontzettend belangrijk is, is dat het kleine groepjes blijven. Je ziet bij veel verenigingen dat veel groepen tegelijkertijd trainen met veel te weinig mensen daarop. Dat is niet een ideale situatie.”

Als er in kleine groepjes gewerkt kan worden is het volgens de respondenten ook makkelijker om verschillende en vooral afwisselende oefeningen te doen. Op die manier gaan kinderen zich niet vervelen en houden ze de aandacht er beter bij. Een respondent noemt dit bij zijn vereniging het 'circuitmodel':

"Wij doen dan het circuitmodel. 3 Oefeningetjes dat doet 1 gedeelte van de groep en het andere deel doet een partijvorm 4-4 of 5-5 afhankelijk van de aantallen en halverwege wisselen. Ja, dat werkt prima."

Tot slot proberen de respondenten de structuur wat ook in de communicatie met jongeren naar voren kwam te integreren in de training. Zo is eerder in dit hoofdstuk al naar voren gekomen dat kinderen zich vooraf bij de trainer melden. Een andere trainer doet dit als volgt:

"Kinderen moeten binnen 10 seconden bij elkaar zijn, zo probeer je structuur in te brengen. Het moet wel spelenderwijs gebeuren."

Werking

In de interviews is ook aan de respondenten gevraagd hoe ze merken dat het toepassen van 'tools' uit de opleiding ook zijn uitwerking heeft op de jongeren. De reacties van de respondenten op deze vraag waren erg enthousiast. Verschillende anekdotes zijn verteld over ouders, begeleiders en jongeren zelf die merken dat ze op persoonlijk vlak groeien. Een selectie van de respondenten zegt hierover:

"Ik hoor van ouders, hé het is goed dat je tegen K. hebt gezegd, dat hij zaterdag laatste man staat. Hij was al naar zijn vader gegaan en hij had verteld: morgen sta ik laatste man, ze wilde het een keer proberen hoe deed jij dat vroeger?" (Voetbal)

"Vanmiddag was ik op een school en een autistisch meisje en die vliegt me om de armen: ja ik mag weer boksen! Die is gewoon superblij dat ze mag boksen. Dat zijn natuurlijk hele verschillende emoties, dat is echt." (Vechtsport)

"En die ouders zijn echt zo blij. Ze zien zo'n groot verschil"(Vechtsport)

Tot slot zijn er ook enkele voetbaltrainers die zeggen dat het 4G model vanuit de opleiding eigenlijk overal toegepast kan worden waar interactie tussen mensen is. Zowel bij jongeren als volwassenen en zowel thuis als op het werk. Een respondent zegt bijvoorbeeld:

"Ik werk dus bij een callcenter daar werken iets van 80 mensen. Je kunt het nooit iedereen naar de zin maken, maar door met mensen in gesprek te gaan en goed de 4G's te gebruiken dan kan er heel veel onrust of onvrede worden weggenomen, want er wordt redelijk veel gemopperd. Daar mag wel eens wat bewuster over worden nagedacht."

4.3.4 Kwaliteiten trainer/coach

Er is gekeken naar de betekenissen van de trainers/coaches vóór, tijdens en na de opleiding. Hiermee is geprobeerd te achterhalen hoe de respondenten denken over de sportplusopleiding en over de verandering die ze wel of niet hebben doorgemaakt en eventuele competenties die ze daarbij hebben opgedaan. In de interviews kwam echter vaak naar voren dat niet iedere trainer/coach hetzelfde om zal gaan met de verkregen kennis, handvatten en tools uit de opleiding. In deze deelparagraaf is daarom beschreven welke competenties, persoonlijke kenmerken en waarden volgens de respondenten van belang zijn om de sportplusopleiding tot een succes te maken.

Competenties

De relevante achtergrond die je wel of niet hebt als trainer wordt door de respondenten meerdere malen genoemd als een belangrijke voorwaarde. Als trainer/coach moet je over pedagogische kwaliteiten beschikken om op een juiste manier met de jongeren om te gaan. Enkele respondenten zeggen hierover:

"Die hebben helemaal geen achtergrond, die geven training zoals zij het vroeger 30 jaar geleden ook kregen, dat kan ik ze niet kwalijk nemen, maar het is wel moeilijk om die mensen te benaderen en ze anders laten nadenken over hoe ga ik om met de kinderen." (Voetbal)

"Die pedagogische achtergrond is wel belangrijk. Weet je, dat je wat meer euh... met kinderen kan praten." (Vechtsport)

Volgens enkele respondenten moet je als trainer/coach leren open te staan. Je moet jezelf als trainer/coach leren kennen. Weten wat je sterke punten zijn en weten waar je aan moet werken. Een vechtsporttrainer zegt hier het volgende over:

"Je moet jezelf heel goed kennen, de minder goede kanten en de goeie kanten, je werkt met kinderen, weet je hoe eerlijk kinderen zijn. Dat is echt heel leuk weet je."

Daarnaast geven enkele respondenten aan dat je niet alleen je zelf moet kennen, maar ook je rol moet leren kennen. Je moet als trainer bewust zijn aan wie je training geeft en hoe zij tegen je aan kijken. Op die manier ga je nadenken over de dingen die je doet, hoe je ze doet en waarom je ze doet. Een vechtsporttrainer zegt hierover:

"Ik houd het op gezond verstand. Dat je bewust bent van het zijn jonge kinderen en hoe kijkt een jongen tegen je aan, dat er een bewustwording is in de rol van trainer."

De meningen van de respondenten zijn verdeeld over het open staan en bewustzijn. Enkele respondenten vinden dat het een persoonlijke eigenschap is. Deze voetbaltrainer denkt echter dat dit een competentie is die aan te leren is:

"Je moet open staan voor bewustzijn van anderen. Dat is een bepaalde houding die je moet hebben. Dat valt op zich ook te leren, alleen is dat best wel kritisch binnen een voetbalclub waar het gaat om harde dingen op technieken, dat is normaal. Praten over andere componenten is wat lastiger."

Tot slot vinden de respondenten dat je kindertaal moet spreken. Dit punt werd door de respondenten bij de benadering van jongeren ook al genoemd, maar dit keert terug als het over competenties gaat die trainers/coaches moeten hebben. Een voetbaltrainer zegt het volgende:

"Eigenlijk ben je als pupillentrainer een soort clown, je moet gek doen en leuk doen en enthousiast."

Deze respondent vindt dat je als trainer kinderen moet motiveren door ze aan te spreken en met ze om te gaan, zoals ze dat met leeftijdsgenootjes doen.

Persoonlijke kenmerken

De respondenten geven aan dat niet alle eigenschappen van een trainer/coach aangeleerd worden door het volgen van een sportplusopleiding. Er zijn persoonlijke kenmerken die je als persoon wel of niet hebt. Vrijwel alle respondenten noemen de sociale kant van een trainer/coach. Je moet als trainer/coach hard voor de zaak hebben, een menselijke kant en echt een drive voelen om jongeren te willen begeleiden. Een selectie van respondenten zegt hierover:

"Je moet wel je hart op de goede plek hebben anders kom je niet. Je zit er toch op je vrije avond en je moet er energie in stoppen." (Voetbal)

"Er komt veel meer bij kijken, maar het is echt mijn passie, mijn grootste passie om die kinderen een glimlach te geven." (Vechtsport)

"Ze zei je hebt een beetje Peter-Jan Rens gehalte. Ja, dat kan je positief aannemen natuurlijk, omdat je op een leuke manier met de kinderen weet om te gaan en dat vinden ouders wel prettig natuurlijk als ze zien dat hun kinderen het naar hun zin hebben bij een bepaalde trainer." (Voetbal)

Natuurlijk overwicht is ook een persoonlijke eigenschap die door enkele respondenten wordt genoemd. Om een groep in toom te houden moet je als trainer een bepaalde uitstraling hebben. Het helpt als je zelfverzekerd overkomt en jongeren tegen je op kijken. Een voetbaltrainer zegt hier het volgende over:

"Ik vind dat lastig. Ik weet niet wat het is. Misschien heb ik wat natuurlijk overwicht op een groep. Ik weet het niet denk het wel."

Naast het sociale aspect noemt het grootste deel van de respondenten ook het gevoel dat je moet hebben met kinderen of jongeren. Je moet het leuk vinden om dagelijks met jongeren om te gaan en om ze wat te leren. Een vechtsporttrainer zegt hierover:

"Raar om het over jezelf te zeggen, maar ik denk ook dat ik jongeren enthousiast kan maken en dat ze een soort vertrouwen hebben in me. Ik voel wel met jongeren mee."

Vechtsporttrainers gaan nog een stap verder als het om de klik met jongeren gaat. De vechtsporttrainers in dit onderzoek werken of hebben gewerkt met jongeren uit de jeugdzorg. Deze doelgroep vraagt soms om een andere benadering. Enkele respondenten geven aan dat je de straattaal moet kunnen spreken om echt tot deze jongens en meisjes door te dringen. Een respondent geeft het volgende voorbeeld:

"Trainers die ik hier heb lopen kennen het milieu en die heb ik daar eigenlijk ook uitgetrokken en die zet ik daar voor in. Die willen graag en die hebben die klik."

Waarden

Naast competenties en persoonlijke kenmerken zijn er respondenten die het over bepaalde waarden hebben. De waarde die trainers/coaches toekennen aan prestaties en winnen wordt door meerdere respondenten genoemd. De respondenten hebben het dan vooral over collega trainers binnen de vereniging. Een voetbaltrainer zegt hierover:

"Vooral binnen de selectie-elftallen merk je dat prestaties hoog in het vaandel staat en dat zijn meestal trainers die daar (sportzorgtrajecten) niet zoveel affiniteit mee hebben. Meer de trainer van de C6."

Tot slot noemt een enkele respondent de waarden die ze meegekregen hebben uit de opvoeding. Deze respondenten hebben het gevoel dat ze de sociale kant die ze noemen bij persoonlijke kenmerken al van jongs af aan hebben meegekregen. Een voetbaltrainer zegt bijvoorbeeld:

"Ik ben natuurlijk een vrij sociale jongen. In die zin ben ik wel zo opgevoed. Heel vrij ook in de manier van praten en de manier van communiceren. En dat vertaal je dan weer naar de kinderen, dat zou het punt kunnen zijn dat ik heb meegekregen van huis uit."

4.3.5 Samenvattend

Alle respondenten hebben ervaring als sporter en trainer/coach. De opleidingen die vooraf zijn gevolgd zijn divers. Via voorzitters van de verenigingen of direct via de bond (KNKF) zijn de respondenten benaderd om deel te nemen aan de sportplusopleiding. Bijna alle trainers waren enthousiast, maar wisten tegelijkertijd niet wat ze moesten verwachten, waardoor ze blanco aan de opleiding zijn begonnen.

Ondanks de verschillende focus van beide sportplusopleidingen zijn er wel overeenkomstige punten te benoemen die naar voren komen in de interviews. Zo hebben voetbaltrainers en vechtsporttrainers de opleiding als plezierig en leuk ervaren. Daarnaast noemen beiden de confrontatie of de andere manier van denken. Daarnaast ervaren respondenten de herkenningpunten uit de sportplusopleidingen als prettig en als teken dat ze al op de goede weg zitten. Tot slot zijn er respondenten die meer diepgang willen zien, maar er zijn ook respondenten die minder diepgang willen zien.

De respondenten zeggen dat ze na de opleiding bewuster zijn van hun rol als trainer/coach. In de omgang met jongeren hebben vechtsporttrainers vooral geleerd dat het fysieke aspect niet het belangrijkste is. Voetbaltrainers hebben vooral geleerd dat ze kinderen op een positieve manier moeten benaderen. In de trainingen gebruiken vechtsporttrainers na de opleiding veel meer metaforen tijdens oefeningen. Voetbaltrainers werken vooral om kleine groepjes en proberen zoveel mogelijk structuur aan te brengen in de trainingen. Vrijwel alle respondenten hebben anekdotes te vertellen over ouder, begeleiders of jongeren zelf die naar ze toekomen om te vertellen dat ze ook op sociaal vlak groeien door de trainingen.

De belangrijkste competenties waar een trainer/coach over moet beschikken zijn volgens de respondenten een relevante achtergrond, het vermogen om de rol die je als trainer/coach hebt te leren begrijpen en communiceren met jongeren in hun eigen en begrijpelijke taal. Belangrijke persoonlijke kenmerken van een trainer/coach zijn volgens de respondenten, dat je hart op de juiste plek zit, dat je een sociale en menselijke kant hebt en dat je een goed gevoel hebt met jongeren, dat je ze beter wil maken, het leuk vindt om met jongeren te werken en dat je een klik voelt. Tot slot moet je niet teveel waarde hechten aan prestaties en winst of verlies en helpt het als je in een stabiele omgeving bent opgevoed.

Met de resultaten beschreven in dit hoofdstuk kan de betekenis die trainers/coaches geven aan de sportplusopleiding en de verandering die ze wel of niet hebben ondergaan beter begrepen worden. Deze resultaten geven een breder inzicht in de aspecten van de sportplusopleidingen die de trainers/coaches hebben meegenomen en waar ze nog steeds gebruik van maken. Het wordt duidelijker over welke competenties, persoonlijke eigenschappen en waarden een trainer/coach, volgens de respondenten, zou moet beschikken om deelname aan een sportplusopleiding tot een succes te maken. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten verder uitgediept en gekoppeld aan de reeds beschreven literatuur.

5. Discussie

In dit hoofdstuk worden de in het vorige hoofdstuk beschreven resultaten verder geïnterpreteerd en bediscussieerd. De resultaten worden gekoppeld aan de literatuur uit hoofdstuk 2. De theoretische discussie is opgedeeld in vier onderdelen: 1) samenstelling van opleidingsgroepen, 2) competenties en 'tools', 3) persoonlijke kenmerken en waarden en 4) de uitwerking van de opleiding. Uit de resultaten blijkt dat de betekenissen die de trainers/coaches geven aan de verandering en competenties vanuit de sportplusopleiding worden beïnvloed door verschillende factoren. Aan de hand van de zeven karakteristieken van 'Sensemaking' (Weick, 1995) wordt duidelijk gemaakt hoe deze betekenissen tot stand komen. Het tweede deel van dit hoofdstuk bestaat uit de methodologische discussie. Hierin worden de gemaakte methodologische keuzes in dit onderzoek bediscussieerd.

5.1 Theoretische discussie

5.1.1 Samenstelling opleidingsgroepen

Alle trainers/coaches uit dit onderzoek zijn door de bonden (KNVB, KNKF) benaderd om deel te nemen aan de sportplusopleiding. Ze hebben zich dus niet uit zichzelf aangemeld voor de opleiding. Enkele trainers/coaches hadden wel enig idee wat de inhoud van de opleiding was, maar het blijkt dat het grootste deel toch blanco aan de opleiding is begonnen. Er is geen selectie gemaakt, waardoor de groepen erg divers zijn geweest. Uit de resultaten blijkt ook dat de trainers/coaches andere 'tools' meenemen uit de opleiding en dat ze vanuit een andere insteek naar de inhoud van de opleiding kijken. Zo vindt een trainer dat hij of zij gewoon 'sportdocent' is en dat de aandacht voor psychologische aspecten niet bij zijn of haar rol hoort. Een andere trainer wil juist meer diepgang en vindt het wel interessant om meer te weten over het psychologische aspect en de rol die je daarin als trainer kan invullen. Hierin is de karakteristiek 'grounded in identity construction' van Weick (1995) te herkennen. De trainers/coaches identificeren en bepalen de rol die ze als trainer/coach spelen. Vanuit deze geïdentificeerde rol geven ze betekenis aan de aspecten van de sportplusopleiding.

Uit dit onderzoek blijkt dat de diverse samenstelling van de opleidingsgroep, ondanks de andere interesses door trainers/coaches als positief wordt ervaren. Door de verschillende perspectieven van de deelnemende trainers/coaches wordt er veel van elkaar geleerd. Vooral de interactieve methode van de sportplusopleidingen draagt hieraan bij. De sociale interactie ('social') tussen de trainers/coaches en de docenten van de opleiding is van invloed op de betekenisconstructie. Betekenissen worden immers gevormd door sociale interactie (Weick, 1995).

5.1.2 Competenties en 'tools'

De trainers/coaches geven niet aan dat ze door het volgen van de opleiding veranderd zijn. Als er wordt doorgevraagd blijkt wel dat de trainers/coaches vanuit het eigen perspectief competenties of 'tools' hebben meegekregen vanuit de sportplusopleiding. Door het toepassen van deze competenties en 'tools' wordt aangetoond dat de trainers/coaches uit dit onderzoek wel degelijk veranderen in de sportpraktijk.

In omgang met jongeren benoemen de trainers/coaches aandachtspunten die ze hebben meegekregen uit de opleiding. Zo maken trainers na de opleiding gebruik van een 'time-out' als een kind ongewenst gedrag vertoont. Daarnaast geven trainers/coaches aan dat ze door de opleiding zijn gaan nadenken over hoe ze in gesprek gaan met de jongeren. De relatie tussen trainer/coach en de jongeren komt in dit onderzoek duidelijk terug bij de vechtsporttrainers. Deze trainers geven aan dat naast het fysieke aspect ook mentale, sociale en pedagogische aspecten van belang zijn. Het feit dat

vechtsporttrainers meer individueel werken met de jongeren dan de voetbaltrainers kan een verklaring zijn voor het feit dat deze aspecten meer naar voren komen. Uit interviews met voetbaltrainers blijkt echter ook dat ze bezig zijn met de relatie tussen trainer/coach en sporter. Het blijkt dat voetbaltrainers ook sociale en pedagogische aspecten gebruiken, maar dit alleen niet zo benoemen. Voetbaltrainers hebben het over *'praten met kinderen'* en *'kinderen zelf met oplossingen laten komen'*. De trainers/coaches uit dit onderzoek concluderen wel dat werken aan de sociale relatie een belangrijk punt is. Dit sluit aan op eerder onderzoek van Biesta et. al. (2000, 2001a, 2001b) die het belang van de relatie (interactie) tussen de trainer/coach en jonge sporter benadrukken als een bepalende factor voor de bijdrage die sport kan leveren aan de persoonlijke ontwikkeling.

Niet alleen in de omgang met jongeren, maar ook uit de invulling van de trainingen blijkt dat trainers/coaches in een bepaalde mate zijn veranderd. Ten eerste benoemen ze concrete punten waar ze door de opleiding gebruik van maken. Zo maken trainers/coaches meer gebruik van metaforen bij het uitleggen van oefeningen, wordt er in kleinere groepjes gewerkt mits de bezetting van begeleiders dit toelaat en worden er andere spelvormen en oefeningen ingebracht. In de vechtsport komen de ademhalingsoefeningen duidelijk naar voren als een methode waar voor de sportplusopleiding nauwelijks gebruik van werd gemaakt. Minder concreet is het belang van structuur volgens de trainers/coaches. Om een goede basis te vormen hebben trainers/coaches vanuit de opleiding meegekregen dat structuur hierin van essentieel belang is. De integratie van structuur in de training is echter contextafhankelijk. Dit hangt van de teams en de spelers af. Ook Coalter (2010) benadrukt dat contextafhankelijkheid van toepassing is tussen groepen, maar ook individuen. Trainers/coaches bekijken daarom ook wat wel en niet werkt om structuur in te bouwen. Zo moeten kinderen zich voor de start van de training melden, moeten ze de trainer na afloop van de training bedanken of moeten ze na een oefening binnen tien seconden bij elkaar zijn. De betekenis die aan de invulling van structuur wordt gegeven wordt beïnvloed door de sociale interactie met de jongeren. De jongeren reageren op de gestelde regels waardoor er weer opnieuw betekenisconstructie plaatsvindt. Naast de karakteristiek *'social'* is hierin ook de karakteristiek *'ongoing'* (Weick, 1995) te herkennen. Het vormen van betekenissen wordt altijd beïnvloed door de sociale interactie, waardoor betekenissen steeds opnieuw geconstrueerd worden.

De contextafhankelijkheid komt ook op een andere manier terug. Vooral de vechtsporttrainers geven aan dat de sportplusopleiding geen blauwdruk geeft die je in iedere training en bij iedere jongere kan gebruiken. De opleiding geeft wel handvatten waarmee ze de training vorm kunnen geven. Een vechtsporttrainer moet vooral met de jongeren uit de jeugdzorg goed inspelen op gebeurtenissen (*'cues'*) tijdens de training. Door op (eigen) gevoel gebruik te maken van de handvatten uit de opleiding kan een trainer omgaan met deze gebeurtenissen. Weick (1995) kenmerkt deze factor als *'focused on and by extracted cues'*. Bovendien komt ook de factor *'driven by plausibility rather than accuracy'* hierin terug. De trainers geven aan dat ze de opleiding gebruiken op een manier die voor hen acceptabel en kloppend is en dat hoeft niet per definitie volgens de methodes uit de sportplusopleiding.

Uit de interviews blijkt dat trainers/coaches niet alleen nieuwe inzichten hebben verkregen door de opleiding. Bepaalde aspecten waren herkenbaar voor sommige trainers/coaches. Uit dit onderzoek blijkt dat de trainers/coaches de nadruk niet op winst of verlies leggen, maar op progressie of *'winst boeken'* zoals één van de respondenten mooi verwoordt. De positieve benadering richting jongeren is een aspect dat hierop aansluit en waar trainers/coaches volgens zichzelf al voor de opleiding mee bezig waren. Door de opleiding hebben trainers/coaches ingezien dat ze op dit gebied de belangrijke aspecten al gebruikten. De trainers/coaches geven een positieve betekenis aan deze aspecten, waardoor de opleiding in de meeste gevallen heeft geholpen om deze competenties te verbeteren. Hierin is het aspect *'retrospective'* (Weick, 1995) te herkennen. Ervaringen van vóór de opleiding worden bevestigd. De trainers/coaches zien dus net als Stegeman (2007) en Larson (2000) het belang in van nadruk leggen op progressie, plezier en een positieve benadering.

Uit het onderzoek blijkt dat trainers/coaches naast de competenties en 'tools' de opleiding vooral als een 'trigger' moment zien. De respondenten zeggen zelf dat ze door het volgen van de opleiding zich (meer) bewust zijn geworden van de rol die ze kunnen spelen in het proces waarin sport positieve effecten uitoefent op jongeren en de voorbeeldfunctie die ze hierin moeten zijn. De opleiding is om in termen van Weick (1995) te spreken een 'cue' geweest om een betekenis te construeren over de rol die ze als trainer/coach vervullen of kunnen vervullen. Door de bewustwording van de eigen rol hebben trainers/coaches ook het idee dat ze eerder open staan voor de nieuwe aspecten van de sportplusopleiding. Uit dit onderzoek blijkt dus dat bewust zijn van de eigen rol van belang is. Bailey (2006) beschrijft in zijn literatuuronderzoek dat trainers/coaches die een specifieke cursus hebben gevolgd bewust kunnen werken aan het creëren van een sociaal-pedagogisch klimaat. De trainers/coaches in dit onderzoek zien door de sportplusopleiding nu in dat ze hier bewust mee bezig kunnen zijn. Ook de veronderstelling van Niks (2009), dat trainers door een opleiding zich meer bewust zijn van de opvoedende rol die ze kunnen spelen en hoe ze die kunnen invullen wordt door de bevindingen uit dit onderzoek bevestigd.

5.1.3 Persoonlijke kenmerken en waarden

Hiervoor is gekeken naar competenties en 'tools' die door de opleiding zijn aangeleerd of waar trainers/coaches zich bewust van zijn geworden door het volgen van de sportplusopleiding. Uit dit onderzoek blijkt dat de persoonlijke context van een trainer/coach een rol speelt in de manier waarop competenties worden ontwikkeld. Persoonlijke kenmerken en waarden van een trainer/coach spelen hier een rol in.

Uit de interviews blijkt dat je als trainer/coach sociaal moet zijn en je het inlevingsvermogen moet hebben om jongeren te helpen. Je moet het vooral leuk vinden om jongeren te helpen. Als je deze eigenschap niet hebt als trainer/coach zal je de 'tools' uit de sportplusopleiding ook minder snel gebruiken. Deze betekenis laat zien dat de trainers/coaches zichzelf beschrijven als een sociaal persoon en daardoor de drive hebben om op een sociale manier met jongeren om te gaan in de sport. De trainers/coaches geven aan dat ze positief tegen de opleiding aankijken door de (sociale) context waarin ze zich als persoon bevinden.

In dit onderzoek geven vooral de vechtsporttrainers aan dat affiniteit van de trainer/coach met de doelgroep een belangrijke eigenschap is. Vrijwel alle vechtsporttrainers in dit onderzoek benadrukken dat je als trainer/coach niet zomaar affiniteit met de doelgroep hebt. Vechtsporttrainers die uit het 'milieu' komen hebben vaak een betere klik met de doelgroep dan een vechtsporttrainer die misschien hoger is opgeleid. De voorkeur wordt in dit geval gegeven aan de trainer die beter door kan dringen tot de doelgroep. Het verleden van een trainer/coach heeft dus invloed op de betekenis die ze geven aan de manier waarop ze tegenover de groep staan. Dit duidt op de karakteristiek '*retrospective*' (Weick, 1995). Uit onderzoek naar verschillende sportprogramma's wordt door Van Sterkenburg et. al. (2002) geconcludeerd dat een trainer/coach op de juiste manier moet omgaan en communiceren met de verschillende doelgroepen en culturen. Deze conclusie wordt in dit onderzoek dus ondersteund. De trainers/coaches geven echter aan dat het een kwaliteit is die ze niet via de sportplusopleiding hebben aangeleerd. Een ander persoonlijk kenmerk dat door de respondenten wordt genoemd is natuurlijk overwicht. Het woord 'natuurlijk' zegt al dat het een eigenschap is die in je zit als persoon. Beide eigenschappen maken deel uit van de persoonlijke context van de trainer/coach. Afhankelijk van deze persoonlijke context kan een sportplusopleiding een bepaalde verandering teweeg brengen.

In de vorige paragraaf is de waarde die wordt toegekend aan winst of verlies al beschreven. Uit dit onderzoek blijkt dat het een aspect is die in de opleiding naar voren komt, maar dat de trainers/coaches dit zelf al toepasten. Ook Stegeman (2007) stelt dat de waarde die trainers/coaches toekennen aan winnen invloed heeft op de kwaliteit van moreel redeneren bij sporters. Uit dit

onderzoek blijkt echter dat het de vraag is of andere trainers/coaches vanuit hun persoonlijke context op dezelfde manier omgaan met deze waarden. Voetbaltrainers uit dit onderzoek geven aan verschil te zien tussen gedrag van het eigen team en andere teams. Andere teams leggen volgens deze trainers/coaches meer de nadruk op winst. De voetbaltrainers uit dit onderzoek geven aan dat het de sfeer binnen het andere team niet altijd ten goede komt. De waarde die dus aan winst of verlies wordt toegekend kan verklaren waarom er verschillen zijn in prosociaal gedrag tussen (voetbal)teams. Rutten et. al. (2004) benadrukken hierin ook de rol van de trainer/coach en de invloed die hij of zij met de eigen waarden uit zijn of haar persoonlijke context kan uitoefenen.

Uit dit onderzoek blijkt dat er geen harde grens is tussen competenties, persoonlijke kenmerken en waarden. Er zijn competenties aan te wijzen die zeker verbeterd zijn door het volgen van de sportplusopleiding, maar het is niet helemaal duidelijk waar je als persoon over moet beschikken om deze competenties te ontwikkelen. Het is wel duidelijk dat de sportplusopleiding 'tools' biedt om tijdens trainingen of wedstrijden bewuster bezig te zijn met de rol die ze als trainer/coach hebben. Het open staan voor bewustzijn van anderen is een kenmerk waar onder de respondenten onenigheid over bestaat. Volgens enkele trainers is het een competentie die is aan te leren door het volgen van een sportplusopleiding, maar er zijn ook trainers die het een persoonlijk kenmerk vinden, waardoor het afhangt van de persoonlijke context van de trainer/coach of hij/zij deze competentie eigen kan maken. Samenvattend kan gezegd worden dat een sportplusopleiding een trainer/coach op een positieve manier kan veranderen, maar dit is wel afhankelijk van de persoonlijke context van de trainer/coach.

5.1.4 Werkt het?

De trainers/coaches in dit onderzoek geven aan dat er binnen hun directe omgeving erg positief wordt gereageerd op de manier van training geven en de omgang met jongeren. Enkele trainers/coaches geven wel aan dat er voor de ouders en spelers niet veel veranderd is, omdat er al met een positieve benadering werd gewerkt. Vooral de voetbaltrainers in dit onderzoek merken enige weerstand bij andere trainers binnen hun vereniging. Vooral selectietrainers die meer waarde hechten aan winnen zien weinig in de aanpak van trainers die de sportplusopleiding hebben gevolgd. Hierdoor ondervinden ambitieuze trainers/coaches die de methode verder willen doorvoeren soms hinder. Dit weerhoudt ze er echter niet van om binnen eigen trainingen en wedstrijden wel op de 'eigen' manier te blijven werken. Uit deze bevindingen blijkt dat de omgevingsfactoren een rol spelen in de betekenisgeving. Weick (1995) heeft het in dit geval over '*enactive of sensible environments*'.

Uit dit onderzoek blijkt dat de trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben gevolgd een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van sportende jongeren. De respondenten krijgen veel positieve reacties van begeleiders, ouders en de jongeren zelf. Ouders vinden de manier van training geven prettig of zien dat hun kind op persoonlijk vlak groeit door het sporten. Hier moet wel aan worden toegevoegd dat trainers/coaches 'slechts' één van de vele contextuele factoren zijn die invloed kunnen uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling. Er kan niet geconcludeerd worden dat vechtsport beter werkt dan voetbal of dat de opleiding van het KNKF beter werkt dan die van de KNVB. Uit de methodologie blijkt dat beide opleidingen een ander uitgangspunt hebben. De opleidingen richten zich ook op een andere doelgroep. Zo richt de opleiding van de KNVB zich op de reguliere sport, terwijl de opleiding van de KNKF zich richt op jongeren uit de jeugdzorg. Beide sporten en opleidingen hebben hun eigen context en werken in die context, resultaten van beide opleidingen kunnen daarom niet met elkaar worden vergeleken. Daarnaast blijkt ook uit de verschillende contextuele factoren die Theeboom (2010) benoemt, dat het niet alleen de trainer/coach is die invloed kan uitoefenen op de bijdrage die sport kan leveren aan de persoonlijke ontwikkeling. Zo blijkt uit onderzoek van Smoll et. al. (1993) en later Coatsworth en Conroy (2006) dat trainers/coaches die een cursus hebben gevolgd, waarin de sociale ondersteuning in de sport naar voren komt, een positieve invloed hebben op de sportbeleving van de deelnemers. Deze resultaten zijn echter niet volledig toe te schrijven aan de trainers/coaches en opleiding. De karakteristieken van de deelnemers hebben namelijk ook invloed op

de daadwerkelijke werking. Kortom, de sportplusopleiding verandert de trainer/coach, waardoor hij of zij in een bepaalde context invloed heeft op de bijdrage die sport kan leveren.

5.2 Methodologische discussie

Door de complexiteit van het onderwerp en de beperkte tijd en middelen voor dit onderzoek zijn er keuzes gemaakt om het onderzoek af te bakenen. Zonder dat dit direct afbreuk doet aan de kwaliteit van dit onderzoek, is het goed om de methodologische kanttekeningen in beeld te brengen. In deze paragraaf worden de belangrijkste punten genoemd.

In dit onderzoek wordt onder andere een antwoord gezocht naar de vraag of trainers/coaches door de sportplusopleiding zijn veranderd in de sportpraktijk? Deze verandering is in dit onderzoek beperkt onderzocht door te kijken vanuit het perspectief van de trainer/coach. De trainers/coaches kunnen zeggen dat ze in eigen opzicht wel of niet zijn veranderd. Buitenstaanders kunnen echter een ander beeld hebben over de verandering die de trainer/coach heeft doorgemaakt. De kijk die docenten van de sportplusopleiding, ouders van sporters en sporters zelf hierop hebben is daarom wel interessant.

Ten tweede is er gekozen voor twee verschillende sportplusopleidingen. Er is overwogen om ook de sportplusopleiding van stichting 'Positief Coachen' mee te nemen. Wegens de beperkte tijd voor dit onderzoek is hier uiteindelijk niet voor gekozen. Bovendien is de opleiding van stichting 'Positief Coachen' sportbreed gericht. Er is gekozen voor vechtsport en voetbal om waar mogelijk vergelijkingen te maken tussen de twee sporten.

Ten derde geven voetbaltrainers die hebben meegewerkt aan dit onderzoek training aan de jongste jeugd (F en E pupillen). Het toepassen van de opleiding bij puberende jongeren is ook interessant om te onderzoeken. Bovendien blijkt uit de resultaten dat de trainers/coaches het idee hebben dat de sportplusopleiding weinig effect heeft op trainers/coaches die veel waarde hechten aan winnen. Daarom is een controlegroep van selectietrainers, waar winnen belangrijker is, interessant.

Tot slot zijn de trainers/coaches die hebben meegewerkt aan dit onderzoek aangedragen door docenten of andere betrokkenen van de sportplusopleiding. Deze trainers/coaches zijn aangedragen, omdat de docenten tijdens de opleiding hebben gezien dat ze veel oppikte en enthousiast bezig waren met de materie. Een positieve uitkomst in deze onderzoeksgroep is daarom geen verrassing. Dit wil niet zeggen dat er binnen deze groep niet onderzocht kan worden welke aspecten van de sportplusopleiding zo interessant zijn.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Deze luidt als volgt:

“Op welke manier zijn trainers/coaches (naar eigen opvatting) door het afronden van een sportplusopleiding veranderd in de sportpraktijk en welke betekenissen geven trainers/coaches aan deze verandering en de competenties die aan bod zijn gekomen tijdens de opleiding?”

Om een antwoord op de hoofdvraag te kunnen formuleren worden eerst de vier deelvragen beantwoord. De antwoorden op de hoofd- en deelvragen vormen de conclusie van dit onderzoek. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met aanbevelingen voor vervolgonderzoek en enkele praktische aanbevelingen voor ontwikkeling van beleid.

6.1 Deelconclusies

6.1.1 Rol trainer/coach en sportplusopleiding in theorie

“Wat is er op wetenschappelijk gebied bekend over de invloed van trainers/coaches in de interactie met jongeren door middel van sport en hoe staan de geselecteerde sportplusopleidingen hierin?”

De begeleiding, dus ook de trainer/coach, wordt in de literatuur benoemd als contextuele factor. Dit wil zeggen dat een trainer/coach invloed kan uitoefenen op de bijdrage die sport levert aan de persoonlijke ontwikkeling van een individu. Het daadwerkelijke effect is echter afhankelijk van de context waarin de sport plaatsvindt. Ondanks de rol die de context speelt blijkt uit de literatuur dat er aspecten zijn die van belang zijn voor een trainer/coach. Ten eerste blijkt dat de waarde die trainers/coaches toekennen aan winnen en fair-play van invloed is op de kwaliteit van moreel redeneren bij sporters. Het benadrukken van plezier en progressie is hierbij belangrijk. Ten tweede moet een trainer/coach zich bewust zijn van de opvoedende rol die hij of zij kan spelen. Tot slot blijkt uit de literatuur dat een ervaren en opgeleide trainer voordelen heeft ten opzichte van een trainer met minder ervaring en geen opleiding. Deze trainers hebben vaak meer overzicht, zijn een voorbeeldfunctie en hebben sneller affiniteit met de doelgroep. Bovenstaande aspecten zijn allemaal onderzocht in een bepaalde context, maar komen in meerdere onderzoeken naar boven als belangrijke punten.

De sportplusopleidingen die zijn onderzocht zijn gestart met de overtuiging dat de trainer/coach in de sport invloed kan uitoefenen op de persoonlijke ontwikkeling van het individu. Onderbouwd en gebaseerd op literatuur en theorieën willen de sportplusopleidingen vaardigheden aanleren om in te spelen op het gedrag of zelfbeeld van de sporter. Bewustzijn van de situatie en de eigen rol is een aspect wat in beide opleidingen terug komt. Beide opleidingen richten zich wel op een andere doelgroep. De opleiding van de KNVB richt zich op omgang met jongeren in de reguliere sport, terwijl de opleiding van het KNKF zich richt op jongeren uit de jeugdzorg. Daarnaast gaat het om andere sporten, waardoor beide opleidingen in een andere context zijn te plaatsen. De werking van de opleidingen is daarom niet met elkaar te vergelijken.

6.1.2 Verandering van de trainer/coach

“Op welke manier verandert de sportplusopleiding de trainer/coach naar eigen opvatting in zijn doen en laten in de sportpraktijk?”

Uit de data blijkt dat trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben gevolgd zich bewust worden van hun rol als trainer/coach. De opleiding is een ‘trigger’ moment geweest. Ze zijn gaan nadenken over de voorbeeldfunctie die ze moeten invullen. Door de bewustwording van de eigen rol hebben trainers/coaches ook het idee dat ze eerder open staan voor de ‘tools’ uit de sportplusopleiding. Dit heeft er toe geleid dat trainers/coaches in de praktijk zijn veranderd door de sportplusopleiding. Trainers/coaches veranderen in hun omgang met jongeren. Voor zover ze het al niet deden ligt er meer nadruk op een positieve benadering. Daarnaast praten trainers/coaches meer met de jongeren en laten ze zelf een oplossing bedenken. Bovendien zien trainers/coaches in dat naast het fysieke aspect ook sociale interactie belangrijk is, waardoor ze dit proberen toe te passen. Nog concreter veranderen trainers/coaches ook in de invulling en opzet van de trainingen. Er worden andere spelvormen geïntroduceerd, andere oefeningen zoals ademhalingsoefeningen, er wordt gebruik gemaakt van metaforen en als het kan wordt er in kleine groepjes gewerkt. Een algemener punt is de structuur die trainers/coaches proberen aan te brengen in de trainingen. Na de opleiding zijn ze gaan inzien hoe belangrijk structuur is voor jongeren. Door verschillende regels op te stellen willen trainers/coaches structuur aanbrengen. In de meeste gevallen een punt waar voor de opleiding niet bewust over nagedacht werd.

6.1.3 Betekenis die aan de sportplusopleiding gegeven wordt

“Welke betekenissen geven de trainers/coaches die een sportplusopleiding hebben afgerond aan de competenties vanuit de opleiding?”

De trainers/coaches hebben een positief beeld van de sportplusopleiding. Uit antwoord op de vorige deelvraag blijkt al dat er verschillende ‘tools’ zijn die de trainers/coaches nu zelf gebruiken. De trainers/coaches hebben niet echt het idee dat ze geheel nieuwe competenties hebben aangeleerd. De opleiding heeft ze bewust gemaakt van de rol die ze kunnen spelen. Achteraf zien trainers/coaches in dat ze bepaalde aspecten van de sportplusopleiding al vóór deelname aan de opleiding toepasten. Door de opleiding kunnen trainers/coaches deze aspecten nu benoemen en versterken. Het gaat dan om een positieve benadering en meer sociale interactie met de jongeren. Er kan worden geconcludeerd dat trainers/coaches de sportplusopleiding als zeer nuttig hebben ervaren en dat het afronden ervan heeft geholpen zichzelf verder te ontwikkelen. De trainers/coaches zijn zich er wel van bewust dat de toepassing van de ontwikkelde competenties contextafhankelijk is. De opleiding geeft geen blauwdruk die bij de eigen trainingen of wedstrijden te gebruiken is. Met behulp van de handvatten en de eigen ervaringen kunnen aspecten uit de opleiding worden toegepast.

De trainers/coaches hebben ook het gevoel dat ze jongeren echt verder helpen. Uit reacties van ouders, begeleiders en sporters zelf blijkt dat de manier van training geven of wedstrijden begeleiden een bijdrage levert aan de persoonlijke ontwikkeling van de jongeren. Voor veel trainers/coaches is dit ook waar ze het voor doen en waar ze de voldoening uit halen voor hun harde werk.

6.1.4 Kwaliteiten van een trainer/coach

“Over welke kwaliteiten moet een trainer/coach beschikken vanuit het perspectief van de trainers/coaches zelf?”

Uit de data blijkt dat trainers/coaches volgens zichzelf over bepaalde kwaliteiten moeten beschikken om aspecten uit de opleiding op een goede manier toe te passen. De belangrijkste kenmerken waar een trainer/coach over moet beschikken zijn een relevante achtergrond, het vermogen om de rol die je als trainer/coach hebt te leren begrijpen en communiceren met jongeren in hun eigen en begrijpelijke taal. Belangrijke persoonlijke kenmerken van een trainer/coach zijn volgens de respondenten, dat je een sociale en menselijke kant hebt, je kan inleven in de situatie van de jongeren, het leuk vindt om met jongeren te werken en dat je een klik voelt. Tot slot moet je niet teveel waarde hechten aan prestaties en winst of verlies en helpt het als je in een stabiele omgeving bent opgevoed. Er bestaat echter onenigheid over de rol die een sportplusopleiding hierin kan spelen. De persoonlijke context van de trainer/coach is van invloed op de verandering die een sportplusopleiding teweeg kan brengen.

6.2 Eindconclusie

De verandering van trainers/coaches door de sportplusopleiding komt vooral voort uit het feit dat ze zich tijdens de opleiding bewust zijn geworden van de rol die ze kunnen spelen in het proces waarin sport positieve effecten uitoefent op jongeren en de voorbeeldfunctie die ze hierin moeten zijn. Door de bewustwording zijn trainers/coaches gaan nadenken over de competenties die in de opleiding aan bod kwamen. De meeste trainers/coaches uit dit onderzoek zijn er hierdoor achter gekomen dat ze min of meer al op een goede manier training aan het geven waren. Door de herkenningspunten staan de trainers/coaches positief tegenover de methodiek van de sportplusopleiding en zeggen ze dat hun eigen competenties alleen maar verder hebt ontwikkeld. Uit de omgang met jongeren en de invulling van de trainingen blijkt dat trainers/coaches door de opleiding zijn veranderd in de sportpraktijk. Trainers/coaches benoemen verschillende aspecten uit de sportplusopleiding. Meer sociale interactie, gebruik maken van metaforen en structuur aanbrengen zijn voorbeelden van ‘tools’ die trainers/coaches echt zijn gaan gebruiken na het volgen van de sportplusopleiding. Ondanks dat de trainers/coaches aangeven dat ze zich bewust zijn van hun rol, nieuwe inzichten hebben opgedaan en competenties verder hebben ontwikkeld zijn ze zich wel bewust van de contextafhankelijkheid die een rol speelt in de toepassing van de ‘tools’. De opleiding geeft geen blauwdruk die bij de eigen trainingen of wedstrijden te gebruiken is. Met behulp van de handvatten en de eigen ervaringen kunnen aspecten uit de opleiding worden toegepast. De trainers/coaches zijn dus veranderd door het volgen van de sportplusopleiding en zijn positief over de methodiek. Volgens de respondenten speelt de persoonlijke context van de trainer/coach een rol in de toegevoegde waarde van de opleiding. Trainers/coaches moeten wel over persoonlijke kenmerken en waarden beschikken om de opleiding tot een succes te maken. Het belangrijkste is dat je een sociaal persoon bent. Daarnaast is het belangrijk dat je het leuk vindt om jongeren te helpen in hun persoonlijke ontwikkeling en er voldoening uit haalt als je ze ziet groeien. De trainers/coaches uit dit onderzoek hebben deze kwaliteiten, gezien de vele anekdotes die ze vertellen over ouders, begeleiders en jongeren die blij zijn dat ze kunnen sporten en aangeven dat ze op persoonlijk vlak groeien. Een kanttekening die te plaatsen is bij deze conclusie is het feit dat beide opleidingen zich richten op een andere doelgroep. De opleiding van de KNVB richt zich op omgang met jongeren in de reguliere sport, terwijl de opleiding van het KNKF zich richt op jongeren uit de jeugdzorg. Daarnaast gaat het om andere sporten, waardoor beide opleidingen in een andere context zijn te plaatsen. Er kan wel geconcludeerd worden dat trainers van beide opleidingen veranderen, maar de manier waarop kan niet met elkaar worden vergeleken.

Kortom, er kan worden geconcludeerd dat trainers/coaches veranderen door het volgen van een sportplusopleiding. Ze worden zich bewust van de rol die ze kunnen spelen en kunnen concreet aangeven wat ze na de opleiding anders zijn gaan doen tijdens trainingen en wedstrijden. Ze zien dit als een positieve verandering en zien de opleiding als een positieve ervaring. De persoonlijke context speelt echter wel een rol. Als trainer/coach moet je beschikken over bepaalde kenmerken om de 'tools' en competenties uit de sportplusopleiding op een goede manier toe te passen in de praktijk.

6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek geeft inzicht in de trainer/coach als één van de contextuele factoren die invloed uitoefenen op de bijdrage die sport kan leveren aan de persoonlijke ontwikkeling van een individu. Naast de aanbeveling om ook onderzoek te verrichten naar de andere contextuele factoren, zoals de organisatie van een sportprogramma of de structurele kwaliteiten van sporten, kan uitgebreider onderzoek op dit specifieke onderwerp ook van belang om alle inzichten compleet te maken.

Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke verandering die een trainer/coach doormaakt door het volgen van een sportplusopleiding is het interessant om ook mensen uit de sociale omgeving van de trainer/coach te bevragen. Docenten van de opleiding, ouders van sporters en eventueel sporters kunnen vanuit hun perspectief aangeven op welke punten ze de trainer/coach vinden veranderd. Daarnaast is het interessant om een trainer/coach op een langere termijn te volgen. Door een trainer/coach van dichtbij vóór, tijdens en na de sportplusopleiding te volgen kan er een compleet beeld gevormd worden van de verandering die een sportplusopleiding teweeg kan brengen.

In dit onderzoek wordt meerdere malen aangegeven dat je als trainer/coach moet beschikken over competenties, persoonlijke kenmerken en waarden om de sportplusopleiding op een goede manier toe te passen. De trainers/coaches in dit onderzoek zijn allemaal positief en hebben de opleiding met succes afgerond. Het is interessant om te onderzoeken hoe trainers/coaches die de opleiding niet hebben afgerond, of trainers/coaches die bij voorbaat niet aan de opleiding willen beginnen aankijken tegen de opvoedende rol die een trainer/coach kan invullen.

Tot slot is het voor de volledigheid interessant om ook andere sportplusopleidingen als 'Positief Coachen' op dezelfde manier te onderzoeken om het beeld dat geschetst is compleet te maken.

6.4 Praktische aanbevelingen

Naast aanbevelingen voor vervolgonderzoek zijn er ook enkele praktische aanbevelingen te formuleren aan de hand van dit onderzoek. Deze aanbevelingen kunnen worden meegenomen in verdere ontwikkeling van beleid op het gebied van de opvoedende waarde van sport en de rol die een trainer/coach daarin kan spelen.

Een conclusie van dit onderzoek is dat trainers/coaches door het volgen van de sportplusopleiding bewust worden van de rol die ze kunnen spelen in de persoonlijke ontwikkeling van jongeren. Op het moment dat een trainer/coach zich bewust is van deze rol stelt hij of zij zich hiervoor open en raakt geïnteresseerd in aspecten uit de opleiding die hierbij horen. In beleid moet daarom worden ingespeeld op deze bewustwording. Door trainers/coaches via communicatie of promotie in aanraking te laten komen met de rol die ze kunnen spelen in de bijdrage van sport op de persoonlijke ontwikkeling is de kans groter dat er trainers/coaches zijn die een sportplusopleiding willen volgen.

Het sociale aspect wat in de sportplusopleidingen terugkomt, zou opgenomen moeten worden in reguliere sportkaderopleidingen. Naast de educatie die trainers/coaches hierin krijgen kunnen ze ook gestimuleerd worden om na een reguliere opleiding aan een sportplusopleiding te beginnen. Punten

die in een reguliere sportkaderopleiding terug kunnen komen zijn de positieve benadering, geen nadruk leggen op winnen of verliezen en verder kijken dan het fysieke aspect. Daarnaast kunnen 'tools' voor het structureren van trainingen aangeboden worden in de reguliere sportkaderopleidingen.

Referenties

- Bailey, R. (2006). Physical Education and Sports in schools: A Review of the Benefits and Outcomes. *Journal of School Health*, 76, 397-401.
- Biesta, G.J.J., Stams, G.J.J.M., Dirks, E., Rutten, E.A., Schuengel, C., Veugelers, W. & Scheltus, H. (2001a). *De pedagogische taak van de sportvereniging*. Arnhem: NOC*NSF.
- Biesta, G.J.J., Stams, G.J.J.M., Dirks, E., Rutten, E.A., Veugelers, W. & Schuengel, C. (2001b). Does sport make a difference? An exploration of the impact of sport on the social integration of young people. In J. Steenbergen, P. de Knop & A.H.F. Elling (Eds.), *Values and norms in sport* (pp. 95-113). Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Biesta, G.J.J., Stams, G.J.J.M., Rutten, E.A., Scheltus, H., Veugelers, W., Verweel, P., Schuengel, C. & Dirks, E. (2000). *Normen en waarden in de jeugdsport. Een pilot studie*. Exeter: School of Education, University of Exeter; Utrecht: Universiteit Utrecht, Centrum voor Beleid en Management.
- Bottenburg, M. van, & Schuyt, C.J.M. (1996). *De maatschappelijke betekenis van sport*, Arnhem: NOC*NSF.
- Buysse, W. & Duijvestijn, P. (2011). *Sport zorgt: ontwikkeling van vier waardevolle sportaanpakken voor jongeren in jeugdzorg (concept)*. Amsterdam: DSP-groep.
- Coakley, J.J. (2004). *Sport in society: Issues and controversies*, Eight edition. Boston/Singapore: McGraw-Hill.
- Coalter, F. (2007) *Sport a Wider Social Role: Whose Keeping the Score?* London: Routledge.
- Coalter, F. (2010). The politics of sport-for-development: Limited focus programmes and broad gauge problems? *International review for the sociology of sport*, 45, 295-314.
- Deetz, S. (2000), 'Describing Differences in Approaches to Organization Science: Rethinking Burrell and Morgan and Their Legacy', in: Frost, P.J., A.Y. Lewin & R.L. daft (2000), *Talking About Organization Science*, London: Sage Publications, pp. 123-152
- Diaz, S.C. (2005). Research Update: Can Sports Promote Competence? *Parks & Recreation*, September 2005, pp. 26-33.
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J. & Deakin, J. (2005) Youth sport programs: an avenue to foster positive youth development, *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10: 1, 19-40
- Guivernau, M. & Duda, J.L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of Moral Education*, 31, 67-85.
- Heuvel, M. van den, Sterkenburg, J. van & Bottenburg, M. van (2007). *Olympisch Plan 2028 - Uitwerking van de bouwsteen Sportwaarden*. W.J.H. Mulierinstituut in opdracht van NOC*NSF
- Jacobs, F. (2009). *Effecten van sportbeoefening op cognitieve, sociaal-emotionele en de morele ontwikkeling van kinderen en jeugdigen. De mogelijkheden en onmogelijkheden van meta-analytisch literatuuronderzoek*. Den Haag: De Haagse Hogeschool.

Janssens, J. et al. (Eds.) (2004). *Education through Sport. An overview of good practices in Europe*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Kalmthout, J. van, Jong, M. de & Lucassen, J. (2009). *Verenigingsmonitor 2008. De stand van zaken bij sportverenigingen*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Kay, T. (2009). Developing through sport: evidencing sport impacts on young people. *Sport in Society*, 12: 9, 1177 - 1191.

Larson, R.W. (2000) Toward a Psychology of positive youth development. *American Psychologist*, 55: 1, 170-183.

McCallister, S.G., Blinde, E.M. & Weiss, W.M. (2000). Teaching values and implementing philosophies: Dilemmas of the youth sport coach. *Physical Educator*, 57(1): 35-45.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005) *Nota Tijd voor Sport*

Niks, A. (2009). *'Opvoeding binnen de sportvereniging': Een onderzoek naar de betekenis die trainers geven aan de rol die zij (kunnen) spelen in de opvoeding van kinderen in en door sport* (scriptie).

Olympisch Plan 2028 - *Heel Nederland naar Olympisch niveau* - plan van aanpak op hoofdlijnen, 2009

Petitpas, A.J., Raalte, J.L., Cornelius, A.E. & Presbrey, J. (2004). A life Skills Development Program for High School Student Athletes. *The Journal of Primary Prevention*, 55: 325-333

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster: New York

Rutten, E., Stams, G.J., Dekovic, M., Schuengel, C., Hoeksma, J. & Biesta, G. (2004). Jeugdsport en morele socialisatie. Effecten van fair-play, sociomoreel redeneren, moreel klimaat en relationele steun van de trainer op anti- en pro sociaal gedrag in en op het veld. *Pedagogiek*, 24, 324-341.

Smith, R.E., Smoll, F.L. & Barnett, N.P. (1995). Reduction of children's sport performance anxiety through social support and stress-reduction training for coaches. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16: 125-142.

Smoll, F.L., Smith, R.E., Barnett, N.P. & Everett, J.J. (1993). Enhancement of children's self-esteem through social support training for youth sport coaches. *Journal of Applied Psychology*, 78(4): 602-610.

Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school. Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling*. W.J.H. Mulierinstituut In opdracht van de alliantie School & Sport.

Sterkenburg, J. van, Lucassen, J. & Janssens, J. (2002). *Sport en sociale activering. Een inventarisatie van initiatieven*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier instituut.

Stuij, M., E. Wisse, E., G. van Mossel, G., J. Lucassen en R. van den Dool (nog te verschijnen). *School, Bewegen en Sport*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Theeboom, M. (2010). *Eerste aanzet tot onderzoeksopzet voor het traject 'Winst door Sport'*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., De Haan, J. & Breedveld, K. (2010). *Sport: een leven lang. Rapportage sport 2010*, Den Haag/'s Hertogenbosch: Sociaal en Cultureel Planbureau/ W.J.H. Mulier Instituut

Verweel, P.; Janssens, J. and Roques, C. (2005): Kleurrijke Zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijtijdstudies*, Vol. 4, 7-21

Verweel, P. & Vermeulen, J. (2011). De kracht van het alledaagse sporten. In P. Verweel & M. Wolterbeek (red.). *De alledaagse kracht van de sport* (pp. 105-124). Amsterdam: SWP.

Vloet, L. (2008): Visiedocument bouwsteen Sportwaarden. Arnhem: NOC*NSF.

Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Bijlagen

1. Topiclijsten

1.1 Voetbal

Voor de Semigestructureerde interviews wordt er gebruik gemaakt van 5 topics. Daaronder staan enkele voorbeeldvragen om op terug te kunnen vallen tijdens het interview.

1. Motivatie deelname opleiding KNVB

- Hoe typeerde je jezelf als trainer voor de opleiding? Achtergrond? Hoe zelf in de voetbal gekomen?
- Waarom ben je de opleiding gaan doen?
- Welke verwachtingen had je van de opleiding?

2. Opvatting over de opleiding

- Wat zijn de belangrijkste dingen die je hebt geleerd, meegekregen of onthouden uit de opleiding?
- Tot welke nieuwe inzichten ben je gekomen door de opleiding?
- Wat heb je uiteindelijk met de opleiding gedaan?
- Heeft de opleiding je veranderd?

3. Voordelen/meerwaarde Voetbal

- Wat is de meerwaarde van voetbal voor jongeren?
- Zag je deze meerwaarde ook voor deelname aan de opleiding?
- Voor welke groepen jongeren lijkt voetbal de grootste meerwaarde te hebben?

4. Sportpraktijk (Documentanalyse hierin meenemen)

- Ben je op een andere manier training gaan geven?
  - i. Gebruik 4-G model
  - ii. Gebruik vier opvoedingsstrategieën.
- Hoe ben je als trainer veranderd door de opleiding?
- Wat zijn eigenschappen die een trainer moet hebben? Hoeveel invloed kan een opleiding hierop hebben?

5. Training

- A.d.h.v. observatie

1.2 Vechtsport

Voor de Semigestructureerde interviews wordt er gebruik gemaakt van 5 topics. Daaronder staan enkele voorbeeldvragen om op terug te kunnen vallen tijdens het interview.

1. Motivatie deelname opleiding KNKF

- Hoe typeerde je jezelf als trainer voor de opleiding? Achtergrond? Hoe zelf in de vechtsport gekomen?
- Waarom ben je de opleiding gaan doen?
- Welke verwachtingen had je van de opleiding?

2. Opvatting over de opleiding (Documentanalyse hier meenemen)

- Wat zijn de belangrijkste dingen die je hebt geleerd, meegekregen of onthouden uit de opleiding?
- Tot welke nieuwe inzichten ben je gekomen door de opleiding?
- Wat heb je uiteindelijk met de opleiding gedaan?
- Heeft de opleiding je veranderd?

3. Voordelen/meerwaarde Vechtsport

- Wat is de meerwaarde van vechtsport voor jongeren?
- Zag je deze meerwaarde ook voor deelname aan de opleiding?
- Voor welke groepen jongeren lijkt vechtsport de grootste meerwaarde te hebben?

4. Sportpraktijk (Documentanalyse hierin meenemen)

- Ben je op een andere manier training gaan geven?
- Wanneer pas je het 'ervaringsleren' toe?
- Welke sociale doelen zitten er achter de training? Waarom deze doelen?
- Welke fundamentele levensbehoeften zijn belangrijk voor je om mee te nemen?
- Hanteer je een verschillende aanpak bij verschillende groepen?
- Hoe ben je als trainer veranderd door de opleiding?
- Wat zijn eigenschappen die een trainer moet hebben? Hoeveel invloed kan een opleiding hierop hebben?

5. Training

- A.d.h.v. observatie

2. Observatieformulieren

2.1 Voetbal

Observatieformulier:

Datum	
Tijdstip	
Vereniging	
Plaats	
Sport	
Aantal kinderen	

Algemene aandachtspunten:

Sfeer: (Wat is de algemene indruk? Is het speels, gedisciplineerd? Enz.)

Verschillen in omgang tussen kinderen: (Gaat de trainers anders om met luidruchtige en stille kinderen of kinderen van een ander geslacht of etniciteit)

Oefeningen/opdrachten: (Welke oefeningen gebruikt de trainer?)

Aanwijzingen: (Op welke manier geeft de trainer aanwijzingen en op wat voor gebied? Technisch of op sociaal gebied?)

Wat probeert de trainer/coach aan te leren? (Wat is het achterliggende doel van de training, is er op sociaal gebied iets wat de trainer mee wil geven?)

Aandachtspunten vanuit de opleiding

4G-model

Gebeurtenis (G1) + Gedachten (G2) = Gevoelens (G3) + Gedrag (G4)

Zijn er momenten in de training, waarmee dit model ingevuld kan worden?

Gebruik van effectieve opvoedingsvaardigheden (Structureren, Stimuleren, Negeren en Isoleren)

Is er een duidelijke structuur (regels)?, Geeft de trainer positieve aandacht? Wordt ongewenst gedrag genegeerd? Wordt een kind geïsoleerd bij aanhoudend ongewenst gedrag?

2.2 Vechtsport

Observatieformulier:

Datum	
Tijdstip	
Vereniging	
Plaats	
Sport	
Aantal kinderen	

Algemene aandachtspunten:

Sfeer: (Wat is de algemene indruk? Is het speels, gedisciplineerd? Enz.)

Verschillen in omgang tussen kinderen: (Gaat de trainers anders om met luidruchtige en stille kinderen of kinderen van een ander geslacht of etniciteit)

Oefeningen/opdrachten: (Welke oefeningen gebruikt de trainer?)

Aanwijzingen: (Op welke manier geeft de trainer aanwijzingen en op wat voor gebied? Technisch of op sociaal gebied?)

Wat probeert de trainer/coach aan te leren? (Wat is het achterliggende doel van de training, is er op sociaal gebied iets wat de trainer mee wil geven?)

Aandachtspunten vanuit de opleiding

Opbouwen goede pedagogische relatie:

- verantwoordelijkheid nemen en gezag uitstralen;
- grenzen en regels stellen;
- duidelijkheid bieden;
- vriendelijkheid en enthousiasme uitstralen;
- actief luisteren en ingaan op gevoelens;
- aandacht hebben voor fundamentele levensbehoeften zoals veiligheid, verbondenheid en waardering;
- behoedzaam zijn in het aanraken van kinderen, zonder daarbij de spontaniteit te verliezen;
- een voorbeeldfunctie hebben.

Didactische uitgangspunten. De vechtsporttrainer:

- gaat uit van en sluit aan bij de leef- en belevingswereld van kinderen
- benaderd de kinderen positief;
- draagt in woord en gebaar zorg voor voldoende aandacht voor prijzen en complimenteren;
- stimuleert de kinderen zelfstandig conflictsituaties op te lossen;
- toont respect voor ervaringen en gevoelens;
- is behoedzaam in het aanraken van kinderen;
- stelt zijn / haar eigen grenzen ten opzichte van de kinderen.

Hoe komt het ervaringsleren terug? (Kinderen worden met een probleem geconfronteerd, waar ze eerst zelf een oplossing voor moeten zoeken. Het is de taak van de trainer om uiteindelijk met aanwijzingen gezamenlijk met de kinderen tot een juiste oplossing te komen. Op deze manier gaan de kinderen op een actieve manier om met weerbaarheidproblemen door gebruik te maken van de vechtsport.)